

ROMAAN

N° 15

SISU:

Anny Wothe: Punasel kaldal.

Arthur Schnitzler: Pime Geronimo ja tema wend.

Jack London: Walaskala hammas.

Rabindranath Tagore: Kõrgus Laps.

Zsigmond Moricz: Sõoming.

Claude Farrere: Tsükloon.

Justin Huntly Mc. Carthy: Kui mina kunin-
gas oleksin!

KIRJASTUS-ARENG-TALLINN 1923.

Eesti muusika ajakiri

„HELIKUND“

Ilmub iga kuu algul.

S I S U :

1) Juhtkirjad. 2) Teoreetiline, teadusline, filosoofiline, pädagoogiline osakond. 3) Ajaloolised, kriitilised artiklid. 4) Kroonika. Kontsertide ja teatrite ülewaade kodu- ja väljamaalt. 5) Muusika tegelaste ainelist seisukorda käsitavad artiklid, episoodid, naljad. 6) Noodi lisa. Kaasanded. Noodilisas ilmuvad uuemad Eesti heliloojate tööd koorile, klaverile, orkestrile, soolod jne.

Kaastöölised: J. Aawik, A. Eller (Berliin), H. Eller, M. Herman, A. Kalnin (Riia), A. Kapp, R. Kull, A. Krull, W. Krull (Berliin), W. Lemets, A. Lemba, Th. Lemba, S. Lindpere, A. Läte, M. Lüdige, D. Orgusaar, P. Ramul, M. Saar, W. Sewig, J. Simm, R. Tassa (Pariis), A. Wedro.

Wastutaw toimetaja ja väljaandja ED. WISNAPUU.

„HELIKUNNA“ sisulist külge kindlustawad paremad ja tegewamad Eesti ning mitmed väljamaa muusikerid.

„HELIKUND“ ilmub suurema Eesti muusika kirjastuse ja kaubamaja „Esto-Muusika“ kirjastusel.

„HELIKUNNA“ tellimisi wõtawad vastu kõik Eesti wabariigi postkontorid.

TELLIMISE HIND:

Uhe aasta pääle Mk. 500.—, 1/2 aasta pääle Mk. 265.—,
1/4 aasta pääle Mk. 140.—. Uksik number Mk. 50.—.

KUULUTUSE HINNAD:

1/1 lhk. Mk. 4000, 1/2 lhk. Mk. 2100, 1/4 lhk. Mk. 1150.—,
1/8 lhk. Mk. 650. Kaane kuulutused 25% kallimad.

„HELIKUNNA“ toimetus ja talitus:

Tallinn, Lai tän 34 - - - - - Kõnetr. 10-24.

„ESTO-MUUSIKA“.

HEINRICH LAGUS

Tallinn, S. Karja tän. 18

Telefon 12-53

Ladus alati saadaval:

Nafta

Masut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin-

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

**Puutõrw, Katusetõrw, Katusepapp, Seebikiwi,
Lilm, Kriit, Pesusooda.**

õli

H. LEOKE, Wiljandis

Kõige täielikum näitekirjanduse
keskladu Eestis

≡ Nimestikud hinnata ≡

2 korda nädalas **AJALEHT** 2 korda nädalas

„WÕRUMAA“

on sõrdlemisi uus leht, kuid lühikese ajaga wõitnud Wõrumaal, Petserimaal ja osalt Walga- ning Tartumaal nii rohke lugejate ringi ja sooja poolehoidu, nagu ei ükski teine wäikelinna ajaleht. Selle on wõimaldanud

„WÕRUMAALE“

korrallik lehe wälimus, pühas trükk, mahlakas ja mõterikas sisu, heatahtlik, õiglane ja asjatundlik sündmuste arwustus enam juhlilwas ning õpetlikus mõttes kui mahategewalt. Mõnitusi ega näaklemisi ja alalut ning kahjurõõmulikku mahategemist ei tunne

„WÕRUMAA“,

ega aja kitsarinnalist erakonna poliitikat. Erakonna põhimõtte, missugune ta ka oleks, ei tohi takistada nimetamasi seda head, mis on eneste keskel.

„WÕRUMAA“

on ära tunnud, ei tülitsemise ja näaklemistega kaugele ei saa, waid tahame elada, siis peame sõbra-

likult käsikäes ülesehitawat tööd tegema ja ükskeist enam usaldama.

„WÕRUMAA“

kirjasaatjate wõrk ulatub kaugele üle linna ja maakonna piiride ja ei puudu paremad kaasfööliised ka pea- ja teistes linnades. Eriti kodulinnas on lehe sisu kallal hoollega tööl kõik hariitud ja arukamad jõud.

„WÕRUMAA“

on kooli ja noorte kui ka kõigi edasipüüdwa ja kainema kodanikkude-kihi sõber.

Sarnase sihi ja waimlise jagawaraga warustatud, loodab leht, et ta warsti sinna maale jõuab, mil ta ei puudu ühegi korralliku perekonna laual. Ainult kes parteilikust lühikesenägellikusest pimestatud, need ei kuuluta „WÕRUMAA“S“, ega loe

„WÕRUMAAD“,

mis maksab postiga tellides ainult 30 marka kuus ja postita 25 marka.

Address: WÕRU, postkast 25.

Wabameelne poliitiline ajaleht

„MEIE MAA“

ilmub Kuresaares kaks korda nädalas

ja on kõige loetawam leht saartel. Asjalikud juhtkirjad ja muud artiklid. Rohkesti sõnumeid saartelt. Kauge-
malt kodumaa kui ka wälismaade elust nädalaülewaated ja kokkuwõetud sõnumid.

Jutunurk toob häid algupäraseid kui ka tõlgitud jutte, westeid, seda ja teist, nalja jne.

„MEIE MAAS“ ilmunud kuulutused saawad Saaremaal laiemalt tuttawaks kui ühegi teise ajalehe kaudu.

Rottmaan

№ 15

Ilmuub igaks 1. ja 15. kuupäevaks.

1923

II aastakäik.

Punasel kaldal.

Saksa kirjaniku Unny Wothe romaan.

6

Nüüd läks õpetaja ühes prouaga kõrget võõrast välja aiavärvani saatma.

„Kas Teie kaasa ei tule, parun?“ küsis krahwinna Geerti poole pöördes. „Koh, siis nägemiseni hommikul Munkmarshi sadamas. Teatan Teile veel aja. Sumalaga, õpetaja-proua. Loobetavasti toibub noor proua jälle pea: seda footwin ma siidamest.“

Wihafelt, peaaegu ähwardawalt wälkusid ta filmad selle juures üle Antje, kelle pea sügawale rinnale oli lastunud.

Waewana liigutas Antje oma kuitwi huuli, kui teised olid läinud. Geert wõttis weel laasi ja hoibis selle ta suu äärde.

„Sooge, proua Antje“, palus ta pehmesti, „jooge, toibu! ja olge kindel, et Teie sõbrad Teid kaitsewad.“

Antje pea wajus weel sügawamale. Ta oli kui murtud.

Karlinken filmitfes neid tähepanelikult.

„Sina, onu“, kõneles ta siis lõbusasti, „kas lohib Karlinken weel magusat kooki wõtta? Rosinad on tal sees. Ema, kas sina ka ei taha?“

„Jah, wõta, Karlinken“, ütles Geert, „siis aga jookse wälja Eriente juurde ja üttele, et ta ema toa korda seab.“

Laps jooksis ruttu õue. Ja Geert oli Antjega nüüd üksi.

„Armas proua Antje“, ütles ta, ruttu tema juurde astudes ja ta käest kähku kinni wõttes, „mis on siindinud? Näätige! Kas wõin Teid aidata? Teie ei ole ainult wäsinud, Teie kannatate. Ütelge mulle, mis Teil on! Ma palun Teid, proua Antje!“

Antje waatas pikkaminuti üles ja silitas siis oma wälkjaid juukseid. Uralt lehmis ta pill läbi toa.

„Rebagi ei ole juin“, sojistas ta saladuslikult, „keegi ei kuule, ja wäike Peer on alles piisk. Tema ei mõista, mis ütlen, kui karjun, et ta isa mõrtsukas on!“

„Proua Antje, toibuge. Olete haige. Suidas wõite nii kolelasti siidistada.“

Antje naeris.

„Teised tulewad filmapill tagasi“, sojistas ta, „aga Teile, herra, ütlen seda siiski; sest Teie olete ainus, kes sellest aru saab ja minu hirmsat saladust tunneb, sest et Te Eören Nielsoni olete armastanud.“

„See kõik on siiski ainult ettekujutus, proua Antje, oletamine, arwamine. Keegi ei saa seda kohutawat kahilust tõendada.“

„Tõendada!“ jälle naeris Antje kibeda pillega. „Ei, tõendada ma seda ei saa. Was-tuotja. Genning wandus oma ja oma laste elu juures, et ta süütu olla, ning mina püüdsin teda uskuda. Aga õõseti, herra, kui warjad tulewad, kui meri nuufsub ja nutab, siis tunnen, et üks nägemata käsi mu laste elu järele kahwab. Et iseennast päästa, on see wilets mees oma laste elu ohwerdanud.“

„Aga ma palun Teid, proua Antje, lastele ei ole ju midagi paha juhtunud. Nad on tertwelt ja roosiliselt Teie juures.“

Antje waatas segaselt oma ümber, nagu oleks ta midagi karnud.

„Jah, täna weel, aga homme, mis tuleb siis? Eile, õhtu eel, tõmbasin ma Karlinkeni weest, weel minut aega, ja ta oleks olnud sur-nud. Mängides oli ta meresse jooksnud. Kui ma sellest Genningile jutustasin, kahwatas ta ja warus seina najale. „See oli hoiatus, Genning“, ütlesin talle. „Häda sulle, kui sa walestasid ja kui minu ja minu lapsed sinu ohweriks saawad.“ Siis läks ta waitides wälja,

aga mina, mina ei suutnud enam sinna tume-
dasse maija jääda, kus mind surmaõudus
ümbritseb. Täna enne lõunat, kui Henning
kedust ära oli, wõtsin lapsed ja põgenejin siia,
ikka läbi palawa liiwa. Wäike Peer on juba
õige raske ja Karlinkeni kõht oli tühi. Minult
mõne päewa tahan ma siin puhata, siis lähen
jälle koju, nagu ma juba Henningile töota-
sin — jätkin talle sedel maha, et ta teaks, et
tagasi lähen."

"Teie peaksite siia alaliselt jääma, proua
Antje", ütles Geert. "Teie teate ju, et siin
teretulnud olete. Igawene kahtlemine Hen-
ningi süü juures murrab Teid maha. Mina
ise ta süüesse ei usu, sest tõendusid pole meil
wähemaffi."

"Nüüd walestate, herra, et mu süda kerge-
maks lõheks", wastas Antje hädalt, kuna
walus tuisatus ta suu ümber lehwis. "Scaai
Teie, minu ainus ja parem sõber."

Ta hakkas nutma. Suured pisarad wee-
resid tal üle põskedele.

Palaw weri woogas Geerti südamesse. Ta
oleks heameelega põlwili langenud ja noore
proua pisarad ära suudelnud, aga ta suu jäi
kinni ja ta silmad wahtisid tumedas tules oma
ette. Ta kiristab waikfelt hambaid, et ta käed
ja mõtted seotud olid. Ei, mõtted mitte.
Mendega wõis ta õrna naist kaitsutada ja talle
õrnu armastussõnu sojistada.

Antje kuuwatas pisarad. Pelglikult tõi-
tis ta silmad üles Geerti poole, ja nähes tema
tuisast nägu, ütles ta tasakesi:

"Wabandage, herra, ma ei tahtnud Teid
pahandada. Tean ju, kui head mõtted Teil
Söreni pärast minuaga on, aga Teie ei tea,
mishugune torm tihiti mu rinnas mässab. Mi-
nult puhata tahaksin siin mõned päewad, ai-
nult puhata!"

"Seda pead ja tegema, Antje", hüüdis
õpetajaproua, jälle tuppa astudes. "Keegi ei
pea sind eksitama, mu waene laps; Triantje
korraldab juba tuba ja Karlinken wõibib wäl-
jas Jungale juures. Ah, kui hea meel meil
on, et sind ja lapsi kord jälle siin meil näeme.
Kahju ainult, herra parun, et Teie ilus sõb-
ranna siit nii ruttu lahkus. Loodetawasti tu-
leb ta õige pea jälle meile."

Geert kummardas tummalt. Ta tundis
Antje halle filmi kummaliselt uuriwalt oma
peal, ja tundis, et punastas.

Seni oli õpetajaproua wäike Peeri juurde
rutanud, kes sohwanurgas unest ärkanud ja
nüüd kisedades filmi hõõrus. Sufakalt jõi ta
antud piima.

"Poissil on kõht tühi", ütles õpetajaproua,
last õrnasti oma rinnale surudes. "Antje,

kui rikas oled ja selle torema poisi polest, ja
Karlinkengi on tubli ning ilus!"

"Ja", hüüdis poiss ja sirutas käed Geerti
poole.

See wõttis lapse ja wiis ema juurde.

"Antje, kui rikas sa oled", sojistas ta ta-
sakesi, "ja kui waene, kui kerjuswaene olen
mina!"

Palaw puna leegis üle Antje näo, wäri-
ledes kaitsutas ta last. Mis oli sündinud?
Mishugune haruldane kõne, mishugune süda-
mehe toon oli äkki ta kõrwa kajanud? Mi-
nult üks inimene oli temaga nii rääkinud:
Sören Nielsen. Ja see oli furnud.

Ta siin tuli nii kuumalt, nii imewõimsalt,
wastu tahtmist, südamest toon, mis talle äkki
armastuse suure imedeilma awas, mille ees ta
pühast argtuses seisis, sest et ta sinna sisse ei
tohtinud astuda.

Tõrjuwalt tõstis ta lapse tema poole, aga
laps laps naeris lõbuwasti ja wõttis wõõra
mehe kaela ümber kinni.

Nüüd hakkas ta õpetajaproua naerma ja
ütles:

"Mum, Teist saaks suurepärane lapsehoidja,
herra Rangkau. Nüüd aga wiin ma Antje ära;
tema peab puhkama. Teie jääte ometi õhtuks
siia?"

"Ei saa jääda", wastas Geert kinniselt,
"aga ma tulen õige pea jälle."

Ta ütles seda enam Antjele, kes tummalt
pead noogutas. Siis lahkus ta, ja suur tuba,
mis täis päikest, paistis Antje arust äkki pime-
dana.

"Tule, Antje", manitses õpetajaproua, "ja
puhka pisut. Poiss jääb siia ja Karlinken wi-
bib Jungale juures".

Antje suudles waikfelt õpetajaproua kätt.
See tõmbas oma käe ehmedes tagasi, sest Antje
silmist oli sinna peale palaw pisar langenud.

Nasfel, wäsinud sammul lahkus Antje toast.
Wäike Peer rebis õpetajaproua musta tanu
peast ja kiljatas rõõmu pärast. See kiljatus
tungis ifegi õpetaja töötuppa, kus Geert weel
juttu ajas.

Kui Geert lahkus, oli päike juba loodumas.
Weripunastel loitis ta wiimne paiste Reitumi
lahe kohal.

Geerti nägu oli tuisane ja mure seisis ta ot-
sakesel. Mia wiimises otjas, mere pool küljes,
seisis Jungale weertool.

Karlinken oli talle suure hulga walgeid li-
lesid toonud, millest ta lähipaistwad kitsad käed
pärge punusid.

Jungale naeratas, kui Geert lahkudes tema
juurde astus, ja ütles tasakesi:

"Mishugune ilus päem on täna, onu Geert.
Mõtle omeki, Tammo Kohrsen sõidutas mind

mere ääres kuni Munkmarshini ja lubas seda edaspidi teha, et ma oma väikest aiaft weidi wälja saaksin. Kas see pole kena? Ka kontesse oli esiti rõõmus, pärast näis ta kurb olewat. Kuid see läks ruttu mööda. Ah, onu Geert, nüüd on siin jälle lapsed ja Antje. Kui ilus on ometi elu ja kui hea mul on elada! Sial ei ta ha ma enam surra!"

Geert pani oma pruuni käe õrnasti Jungle pea peale, noogutas pead ja lahkus. Karlinken hakkas laulma.

Kergesti kahises pilliroog, kui Geert üle liiwa Kamperi tuletorni poole sammus. Purpurwiolett säras nõmme kohal.

Geert sammus nagu unes. Kui ta Wõllamäe ligidalt mööda sammus, wahtis talle üheft majast kawa järele üks punane neiupea. Geert ei näinud ta kiirgawaid silmi ega ta ahwardades ülestõstetud kätt.

Ta pea oli sügawale rinnale langenud, kui ta waitfjelt oma maja poole sammus. Kõik ta mõtted wiibisid Antje juures, kes oma mehe pärast nii raskesti pidi kannatama. Homme wähtis ta Henning Rinkensiga tõsijelt rääkida. Mitte ilmaaegu ei olnud ta lubanud homme hülgjahile sõita.

Warsti lastus õõ nõmmele ja kattis oma looriga kõik wästinud filmad, kes unetult ootajid rut päewa.

11.

Hommikul seisis Henning Rinkensi purjejaht Munkmarshi reidil jahisõiduks walmis.

Steffens Peterjen, pikk, päewitanud kots, ja üks Rinkensi sulane tõmbasid purjed üles, kui Geert krahwinna Svead wiisakalt paati aitas.

Godewar oli juba ilma Tammo abita laewale läinud ja filmitjes õhinal Rinkensi, kes talle pikkamisi seletas, kuidas laewal tuleb olla.

Äkki peatas ta, märgates, et ka parun Ranzau laewale tahtis tulla. Tema oli küll ju imestanud, et parun jahriides oli, aga ta uskus, et see linnujahile tahab minna.

"Mu armas Rinkens", hüüdis krahwinna temale lahkesti, "ma toon parun Ranzau kaasa. Tema on suur kütt ja ma loodan, et tema kindel käsi meile hea hülgenaha muretseb; oma kätt ma ei usalda. Loodewasti olete küllalt mooma kaasa wõtnud?"

Rinkens nokutas pead. Ta liikkas oma laia kübara trotsiwalt otsajärselt ja tõmbas kulmud kippa. Waenulik pilk tabas Ranzaud, kes tema juurde astus.

"Henning Rinkens, me ei ole üksteist enam kaua näinud", teretas ta, "ja ma ei olets uskunud, et kord weel üheskoos jahile läheme".

Sa tajakse jätkas ta:

"Nägin eile Teie naist ja lapsi õpetajamajas, jurmani wäsinult. Nende pärast wõite mureta olla"

Laewamees wiskas pea kõrgilt kullasje ja Geert nägi imestades, kui uhkesti mehe sinisilmad wõisid wälkuda.

"See on minu ja Antje asi, herra", tõrjus ta, ja andis wäljusti oma käsub.

Warsti olid purjed tuult täis ja laew libises tajaksesti wälja merele.

Geert wõis laewamehega ainult nõus olla. Mis oli temal sellega tegemist, kui Antje mehest lahkus? Mis oli temal sellega asja, kui Rinkens Antje ja laste eest muretjes?

See oli talle otse paras, ja imelik, mida kauemini Geert meremehe päiwitanud nägu, kõwasti kinnipigistatud juud ja tujaselt waatawaid silmi waatles, seda osawõtlikumaks muutus ta süda. Kas ei olnud see mees oma kõige parema osa kaotanud? Oma naiste, oma lapsed? Kui ka Antje wäliselt weel tema poole hoidis, kas ei olnud see mees ometi waestest kõige wäesjem?

Geert wahtis meremeest ükijilmil, nii et Svea teda naerdes nokkis:

"Kas tahate Henning Rinkensi maalida? Tal on iseloomulik pea. Mina armastan niisuguseid nägusid. Energialised ja sihikindlad. Waadake ometi, kuidas purjed tema sõna kuulwad ja kuidas ta kehaliikmed paifuwad jõus. Olen kindel, et Henning Rinkens ka seesmistelt seda on, mis ta wäliselt töötab".

"Di, oi," ahwardas Geert naeratades, "meel ikka wana waimustus. Hoidke ennast! Henning Rinkens on siin suwel otsitud mees ja räägitakse, et siin suwitajad naised teda tosinat kupa olla armastama hakanud. Nii siis hoidke oma südant, krahwinna!"

"See ei karda midagi", naeris krahwinna, Geertile töotawalt näkku waadates. "Seda Te ju teate".

Geert punastas. Jusa naise wabatahtlik alistus tegi ta kohmetuks. Kui noor Svea wälja nägi, waewalt wanem kui Godewar!

Godewari ja Tammo naer kajas laewa niinast nende juurde. Mõnuga hingasid kõik rinda wärsket tuult, mis läbi ilusa hommiku puhus. Suurelt ja tuliselt tõusis suur päiksewara woogudest, neid oma purpurlekidega kattes.

Henning Rinkensil ja Steffen Petersenil pole wõidukalt-ilusa hommiku jaoks filmi. Nad filmitsewad wahetewahel ainult karjuwaid kajakaid, kes ülevalt õhust alla woogudele saaki otjima lastuwad.

Jätk kaugemale jääb maa. Magu surunud hall kõrbe seisab madalmeri. Mõõna-aeg!

Jätk tihedamaks muutub kajakateparw, kes õhus kijen dab. Wärmed merepääsud lastuwad madalmerde, sealt siplewaid kalu noka wahel

nappates, ja metspardid sulistavad sügavamates loifudes.

„See on meie liivajoom, proua krahwinna“, kajak Henning Rinkenji hääl. „Sinna läheme nüüd!“

Godewar hõiskas.

„Waadake ometi sinna, parun. Tõesti, seal on hülged, vähemalt kolmkümmend. Waadake ometi, Tammo, kuidas nad liiguvad. Mõned neist seisavad ka paigal; wististi magavad. Du suurepärane, kuidas need all seal oma jagadega liigutavad — kas näete?“

„Nahu, nahu, herrased“, käskis Henning ja mõõdis filmadega kaugust. „Peame olema üsna wait, et hülgesid mitte hirmutada. Kas paat on walmis, Steffens?“

„Nah, herra kapten!“

„Noh, siis lahti!“

Weel piirut maad sõidab laew, siis pannakse ta ankrusse. Mutakse kaasawõetud paati. Steffens sõuab jahipidajad kärmesti liivajoomepoole, mis nüüd walendawas meres üles tõuseb.

Paat libiseb kiwale, weel mõned sammud läbi madala wee, ja nad on liivajoomel.

Sulane on paati jäänud. Henning Rinkens juhib. Godewar on täis jahihõinat, Tammo latjub püssi.

Et hülgteid mitte wiletada, on piirut kauge- mal maale tulnud. Nüüd on tarwis nõgema- tult hülgedele läheneda, kes endid päikse kätte loendawad. Aga see ei ole ferge. Mingijugune kära on loomad teinud tähelepanelikkudeks. Juba kostab raskete kehade wette suljapata- mine.

Kätku ruttab wäike jahijeltskond koha poole, kus hülged alles praegu lustilikult mängisid. Nad jõuawad parajasti kohale, kui wiimaste hülgede jabad wette kaowad.

Rinkenji kommando peale heidawad kõik liiwale maha. Püssid laskewalmis, piirutawad nad, ilma et julgesid hingata.

Uudishimulikult tõusewad mõne aja pärast mõned hülgepaad meest ja wahiwad ringi.

Nüüd algab Steffens Peterjen haruldast mängu. Hall, eriti jeks otstarbeks tehtud üli- kond seljas, näeb ta hülgeme moodi wälja. Ja ta hüppab liivajoomel ringi, nagu jeda enneme hülged olid teinud.

Godewar tahaks waljusti naerda, aga Tammo hoiatab ja ema, kes liiwal piirutab, saadab talle kurja pilgu tagasi.

Kord liigutab Steffen ennast hülpates, kord libisedes; kord paenutab ta oma keha, kord wehib õhus ringi, kord lamab waitjelt. Dinger- tult silmitsewad kõik ta liigutusi.

Üks hülgemepea ilmub weest ja läheneb pikka- mifi hülgemele, jeda ta kahllemata oma seltsi- listeks arwab. Geert näeb selgesti looma filmi

põnewas uurimises läikawat, ja tal on tunne, nagu fertiks üks tõmmu naissterahwas weest. Tal on, nagu oleksid need kawalad, uudishimu- likud filmad, millega hülgeme oma ümber wahib, Ne filmad. Wärin käib ta kehast läbi.

Ruttu on tal piis palges. Aga kuna ta loo- ma terawasti silmitseb, nihkub äkki Henning Rinkenji tugew kuju nende wahale.

„Kui ja nüüd lasjed, on ta läinud“, käib äkki Geerti hingeft läbi, „ja Antje on waba!“

Kõwemini kahwab ta käsi püssi ümbert kin- ni. Seal pöörab Rinkens tema poole ja annab ta pilgu külmalt tagasi.

Wälkfiiresti kastub pilk pilku — Geerti püss langeb.

Nüüd teab ta, kuidas see tuli, et Sören Nielsen pidi surema. Nagu hoigamine tuli Geerti rinnast.

Ja hülgeme, nagu hädaohtu aimates, kastub uuesti wette. Aga uudishimu ajab teda ja ta kahl jeltlikult, kes talle järguawad, sinna, kus Steffen Peterjen weel ifka liiwal hüppab.

Nüüd tuleb esimene hülgeme weest wälja, teine järgneb. Wälk, pauk, ja Henning Rinkens hüü- ab waljusti: „Tabas!“

Pikk pootshaak käes, ruttab ta kohale. Sü- gawale wette lähleb ta. Tõmbab esimeje ja tei- fegi hülgeme kiwale. Geert ja Tammo aitawad teda. Geerti käed wärisewad.

Henningi kuul oli esimest, Svea oma teis- tabanud. Tammo oli õhku lastnud, sest ta lei- dis, et loomade tapmine jugugi lõbus ei ole, ja Godewari uus püss ei olnud lahti läinud. Neiu oli tufane, ja ifegi Geerti lubadus, talle ühe hülgeme nahka waiwaks kinkida, ei suutnud ta tuska lahutada.

Ei olnud ferge hülgesid üle liiwajoomepaa- di juurde tassida, kus sulane walwas.

„Ei ma oleks uskunud, et nii wilets kütt olete, parun,“ hüüdis Svea jahihõinal. „Teie ei jõudnud ju lastagi.“

„Ei, krahwinna, ja ma tänan selle eest Ju- malat.“

Svea silmitses teda totralt. Tal oli Geertist tihti raske aru saada.

Siis läks ta teisele poole liiwajoomepoole, kus Godewar metsparte sõõtis.

„Tarwis rutata“, manitses Henning, „tõus tuleb rutemini kui arwatud, ja me oleme kadu- nud. Kui ta meid siin üllatab.“

Tammo jookkis tagasi daanisid hoiatama. Godewar jookkis talle juba wastu.

„Arwan, et weetõus tuleb“, hüüdis ta. „Mamma tõendab küll, et see nii ruttu ei tule, aga mina kardan, sest waadake ometi, kui ruttu wesi tõuseb.“

„Mamma!“ kisenas ta hoiatades üle ma- dalmere. „Tule ruttu siia!“

Aga juba loputasid wood. ta jalgu. Tam-

mo sai hädaohust aru; ainsa nõkfuga kahmas ta Godewari süle ja kandis ta läbi tõuswa wee paadi juurde.

Godewar rabeles elawalt.

„Päästke ometi mamma!“ hüüdis ta nuulsudes. „Sest ta upub ju ära!“

Alga juba oli Geert krahwinna vastu tormanud, keda alati tõuswad wood juba ähwardasid enestesse kiskuda.

Henning Rinkens andis külmavereliselt käske. Siia parun tagasi tulla enam ei saanud, aga kui paat kaugemale nihutati, oli räästmiseks weel lootust.

Buusadeni seisis ta wees, kui Geertile kel poolminestanud krahwinna süles, wastu jooksis, et kandami tema käest wastu wõtta ja paati wiia. Tugewatel aerulöökidel jõuti laewa juurde, mis läbimärjad wõõrad lastesti wastu wõttis ja ruttu kodupoole kandis.

Svea naeris, Godewar nuttis. Emal oli hea naerda! Geert Rangkau poolt päästetud olla — kui taewalik! Tammo selle wastu, kui karedasti ta teda oli pigistanud. Ja nüüd märjad riided ja saapad, mis päitse käes pidid kuuwama!

Svea istus laewa ninas ja otsis Geerti kätt. Ta naer oli waikne.

„Teie päästite mu elu“, sojistas ta palawasti. „Ja teate, et see Tei päralt on“.

Geert kargas püsti. Märjad riided panid ta lödijema, ja peale selle oli tal aimdus, nagu oleks krahwinna meelega hädaohtu otsinud. Sest kahilemata oli temagi Rinkensi hoiatust küllalt kuulnud.

Weel arwas ta kuulwat ja tundwat Svea palawat hingedõhtu ja siidamelööki, nagu enne, kui ta teda süles kandis. Kui ei oleks Rinkens talle appi tulnud, ta jõud ei oleks wastu pannud, nii wäsinud tundis ta enda olemat kehalihtlult ja hingelihkult.

Kuhu kireg inimese wõib wiia! Ta tundis jälkust ise oma patuste mõtete üle. Kas oli ta Henning Rinkensist parem? Kas oli tal õigus ennast temast paremaks arvata? Kas ei olnud mõte sama patune kui tegu?

„Mis Teil ometi on, parun“, uuris Svea. „Kas ei ole Teie minu jahihinnega nõus?“

Ta filmad wiibisid palawalt Geerti näol. Tume hirm tuikas Geerti põues.

Ei, see oli wäljakannatamata. Ta pidi jest seisuforrast pääsema. Wabaks pidi ta jaama põlewast igatfuselt selle naise järele, kel tema jaoks wähematki mõtet polnud ja kes teise mehe naine oli.

Kuidas wõis see paremini ja kergemini sündida, kui ta enda sidus krahwinna Sveaga, kelle terwe olemus temale palawalt wastu tukkus.

Siis oli ta autohus unustada naist, kel mees ja lapsed, siis oli ta ka lasti wanast kaptenist,

kes teda oma tiitre Dje mehiks tahtis jundida. Kihlas ta enda Sveaga, siis oli kõigel jellal riitw ees.

Ta tõmbas kergendatult hinge. Jah, nii pidi see olema. Ta ei tahtnud enam aralt põgeneda ilusa naise eest, kes juba aastate kaupa ta armastust püüdis wõita, waid tahtis wälja puhata ta käte wahel. Wahest kadusid siis kõik kohutawad pildid, mis hinge nüüd piinasid.

„Ega Te ometi haige ei ole, armas Geert?“

Kui pehmesti ja meelitatavalt Svea hääl kõlas ja kui palawalt ta tema käest kinni wõttis. Geert raputas pead, aga pigistas wastu. Svea näole ilmus siigaw puna.

Kas tuli nüüd õnn, mida ta juba nii kaua oodanud?

Ta ei julenud filmi tõsta. Nüüd, nüüd pidi see ju tulema, et Geert ta kohale kummardas ja teda suudles, sest Geert teadis ju, et ta igawesti tema oma oli.

Juba oli Geerti nagu üsna liigidal. Svea tundis ta käe pigistust ja ta weri kihas. Palawas ihas tõstis ta oma punasuu üles tema poole. Geert pidi teda nüüd suublema.

Teised ei näinud seda, sest purjed olid ees.

Kuid siis wajus Geerti käsi lödwalta ta käest maha.

Õhmudes waatas Svea talle näkku. Kas oli Geert tõesti nii arg?

„Teie peate mind wabandama, Svea“, ütles Geert tajafesi, krahwinnat esimest korda ristinime järele hüüdes; „ma olen segane tuhandetest mõtetest, mis minu kallale tormawad. Alga kui Te minu wastu tahate hea olla, siis lubage, et täna õhtul Teie juurde teele tulen; mul on Teile palju ütelda. Kas tohin tulla?“

Svea filmad hakkasid särama.

„See on ilus“, wastas ta hingetult, „sest Godewar ja Tammo lähewad täna ühes paruniproua Michelseniga Westerlandi. Siis ei eksita meid keegi ja Teie wõite mulle pihtida. Sest seda Te ometi tahate teha?“

Geert nokutas tummalt pead ja surus huuled ta kaele. — —

Jõuti Munkmarshi sadamasse. Juba lange- sid purjed.

Svea filmis seisus rõõmus sära, hõiskaw õndsus. Nagu wiieteistkümnendaastane plika hüppas ta liiwale.

Geert läks weel kord mereranda, kus Henning Rinkens kõisi sidus ja Steffen Petersenile hülgete ärakoristamiseks käske andis. Lühie aega silmitjes ta meremehe toimetust, siis ütles ta :

„Tahhin Teiega täna õhtul vieti mõne tõsise sõna ütelda, aga eks ole teine kordki aega. Üht tahaksin Teilt ometi küsida: Mis Te vieti mõtlejite, kui ma ennist püüsi lastewalmis hoida“

sin, et hüilgesid lasta, ja Teie äkitselt taha waa-
tajite?"

Meremehe juu läks kõwasti kinni. Nagu äh-
wardus jooksis ta päewitanud näost üle.

"Mõtlesin, et Teie minu mõistite jurnuks
lasta, herra. Miks Te seda ei teinud? Mina
ei oleks tufatanud".

"Suimene, Rinkens!" hüüdis Geert, mehe
tarretust ükskõiksest haruldajest pörutatult.
"Olen ma siis mõni mõrtsukas?"

Üsna iheäralik naeratus lehwis meremehe
habemeta juu ümber.

"Selleks võib igamees kergesti saada, her-
ra. Urge pange pahaks, ma pean nüüd rut-
tama".

"Terwitage oma prouat, Rinkens, ja üt-
lege temale minu poolt, mida enam me õpime
ise oma pattu tundma, seda leplikumalt mõis-
tame kohut teiste peale. Aga ei, ärge talle seda
ütelge", jättas ta ruttu, "küll ma seda talle ise
parajal juhusel ütlen".

"Võib olla veel warem kui mina, herra,
sest Te teate ju, et Antje ühes lastega minu
juurest lahkus".

"Minult mõneks päewaks, Rinkens, nagu ta
mulle ütles. Ta tahtis õpetajamajas pisut pu-
hata. Nähtawasti ajus ta rinnas kartus, nagu
ähwardaks ta lapsi hädaohu".

Meremehe nägu kahwatas. Kartlikult waa-
tas ta oma ümber ja hakkas siis pilkawalt
naerma.

"Jah, tema kardab päris ebauslikult ja see
kartus teeb ta veel õnnetuks. Lapsed! See on
ju naeruwäärne! Mis peaks lastele juhtuma?
Karlinken on ju türi wette kuffunud, nagu tei-
sedki Visti lapsed. Seda juhtu mängu juures
ikka, ja ik nad on weest alati wälja tõnna-
tud. Mis võib neile siis muud weel juhtuda?"

Ta ütles seda ärapäõrdub näol, nagu kar-
tes, ja äkitselt tundis Geert oma rinda kerkivat
palawat kaastundmuft mehe wastu, keda ta ala-
ti oli pidanud oma waenlaseks.

"Rinkens", ütles ta pehmefti, "kui Teie
wõi Teie naisele waja on sõpra, siis tulge mi-
nu juurde. Mina aitan Teid, usfuge mind, ije-
gi kui kõik abi näib olewat lootusetu".

Jälle naeris meremees ja wilistas.

"Meid ei aita ei Jumal ega kurat, herra.
Hei, Steffens, tule siia ja wõta taglas kofku.
Nii, nüüd wõime edasi minna".

Tugewail kätel kõmbas ta purjed üles.
Steffens wabastas kõied, ja uhtesti tüüris laew
jälle merele, Visti poole, mis kaugelt nagu h. le
jäämägi silma paistis.

Geert läks wäiksest ja jala üle õitswa nõm-
ne Fredbenschoope poole. Meri kohises ja laulis
kummalisi wiife, ja nõmm puhkas wioletina ji-
niõhus, nagu oleks mõni unenägu tema ümber
pehme loori kudunud. Würtfikalt tõusis nõmme-

õht üles. Nagu üle sammetist waiba sammus
Geerti jalg, ja ometi oli tal, nagu oleks see
okaste, mil ta sammus, joodetud südame-
wereft.

Ja keftpäewaleef lafuf raskesti maa ning
mere kohal.

12.

Antje hakkas õpetajamaja waikses rahus
nagu uuesti elama. Laste naer ja hõiskamine,
wana kasuifa rahulik, pehme julgustus, ema
mure ja Jungle mahe jutt waiifid ta nagu ar-
mastufe ja õnne loorisfe. Talle tulid meelde
ajad, mil ta seal Söreni seftis hullanud ja
naernud, mil ta Geert Rantzauga ilufat juttu
puhunud, tuli meelde aeg, mil ta alles waba
oli ja õitswat õnne ootas, mis nüüd juba am-
mu purustatult ta jalgade ees maas seiftis. Ta
oli Sören Nielsenile armastanud, ja ta oleks te-
da oodanud jurmani, kui wanemad talle ei
oleks selgetks teha püüdnud, et see Sörenile õn-
neks oleks, kui ta tema wabaks annab. Kui te-
ma ka eluaeg pidi warju jääma, Sören Nielsen
pidi päikse kätte jõudma.

Ja wanad kasuwennad, kes tema heaks nii
palju teinud, tundsid raskest muret, et tema see
oli, kes neilt tahtis wõtta nende poega, kes
nende arwates juurte ülesannete tarwis mää-
ratud. Ei, wanu inimest ei wõinud ta haa-
wata, nendelt ei wõinud ta poega ära wõtta,
ja kui mäsjaw jüda ka metifukult wastu hakkas,
wäliifelt oli waja leppida. Tema, kes ei ifa ega
ema polnud tunnud, tema, kes kaastunde pä-
rast õpetajamajaja wõtetud, tema, kel maailmas
kedagi ei olnud, kelle juurde põgeneda, tema pi-
di weel rõõmuski olemas, et niifugune mees
kui Henning Rinkens teda omale naiseks soo-
wis.

Seda arwafid nad tooford õpetajamajas
kõik, kui talle peale käifid meremehe kosjad
wastu wõtta ja Sören Nielsenile selle otjufega
teed awada õnnemaale, mis teda nii tõotus-
rikalt ootas.

Kas ei wõinud ta niimoodi ka tajuda ühe
oja seft tänuwõlast, mis ta wanadele wõlgnes?
Kas ei wõinud ta enam maksta kui oma ter-
we eluga ja õnnega?

Ja kui õpetajamajas sellest juttu oli, et Sö-
ren ehk warsti koju wõiks tulla, ja Antje
märkas, millife murega ja kartufega ta kasu-
wennad seda kofkufamifft enestele ette kujuta-
fid; kui pikkamiffti see mõte ifta ja ifta enam
kadunes, et ta õpetajamajas teel ees seifab ja
kasuwanematele loormaks ning mureks on, ja
kui ta kuulis, Sören tahtwat Geerti õde kof-
da, kes Sörenit juba lapsena armastanud, fiif
kõttis Antje Rinkenft kosjad lohe wastu. Kui
keegi pidi midagi õhwerdama, fiif pidi tema

see olema, ja ta tundis enda olivat tugewa ja julge.

Sören Nielsen pidi olema õnnelik!

Ja tema jäi Henning Rinkensi naiseks, ta truustis naiseks, sest iga mõtte Sören Nielseni peale peitis ta oma südame sügavusse. Ja uskus, et Sören nüüd tuleb ise omale õime looma, nagu seda uskusid Söreni wanemadki.

Uga Sören ei tulnud.

Antje pidi äratundmisele jõudma, et wanad oma ainja poja olid kaotanud ja et see iial enam teed koju ei leidnud. Ilmaaegu oli ta enda ohwerdanud, ilmaaegu Henning Rinkensi naiseks saanud.

Uga iial ei unustanud ta oma kohust. Wäsimata truudusega ja kannatusega püüdis ta Henningi ijeloomu inetuid konarusi jilendada, ta metsikut taltjutada, et ta elu heaks ja ilusaks jaaks.

Kuid Henningi tänu oli wilets. Ta armastas Antjed, aga hoolimatult. Antje kindel, sihtiteadew tahe, ta kindel, rahulik tegutsimine ja mõtlemine äristas teda ja ta taltjutamata temperament kandis ta teele, mis teda Antjest iika kaugemale kandis.

Ja kui Antje enuast temast tihti läilusega tahtis ära pöörda, siis rõhus ta ka selle tunde wõidulalt maha, sest iika jälle tekkis ta hinge mõte: Sa oled ta ilma armastusega walinud, sellepärast ole leplik. Ja kui siis lapsed tulid, tema õnn ja rikkus, siis jäi ta rahulikumaks ja leplikumaks, kui teade jõudis saarele, et Sören Nielsen koju tuleb. Nüüd hakkas ta põues midagi saladuslikku leekima, rõõm, et Sören ometi jälle tuli, et ta ohwer arwatavasti ärajata oliud, ja siis tuli ärras mõte: Ta ei ole sind ometi täitsa unustanud, tema, keda ja kui püha pilti oma südames warjasi!

Ja siis tund, mil Sören ta ees seisis. Siin õpetajamajas, wanas, armjas toas oli see. Antje tundis, et ta ohwer oli ilmaaegu oliud.

„Andke mulle tagasi mu kaotatud noorus, mu häwitatud elu“, oli Sören pahandanud. „Teie wõtsite karedalt mu õnne, andke ta mulle tagasi!“

Kuidas oli ta süda seal wärisenud, ja kuidas oli ta sõpra pehmeil sõnul palunud tema ja wanemate peale mitte pahane olla. Kui deilikult armjasti oli ta seal temaga kõneleud, ise oma walu südames tähelepanemata jättes, ja kuidas oli ta katsunud Sörenit õrnalt õigele teele juhtida. Ja kui Sören tema pehmeid sõnu kuuldes iika waijemaks jäi, kui ta kuulis, kuidas Antje temale oma lastest ja eluülesandest rääkis, mis tal laste juures täita, siis oli ta oma käe nagu õnnistades ta peale pannud ja tajakesi ütelnud:

„Ma annan sulle andeks, Antje, sest sinul

on, wõib olla, weel raskem koorem kanda kui minul. Saagu sinule kergeks ju elu, mis ja mulle nii raskeks oled teinud!“

Ja tema oli Söreni walgeid, wäsinud käsi niisuganuo juwelustega, piisatatega. Ja kõiges walus ja waewas oli ta hinge ometi lahutanud teadmus: ta saab terweks! Ta saab ometi weel õnnelikuts. Sören tõnjab weel elufõrgusele ja jina rändad waikest all unustuseorus.

Siis oli sündinud hirmus, arusaamatu asi. Sören Nielsen oli Punasel kaljul hirmsat surma saanud, ja ta esimene mõte oli nagu teistegi: tema ise kukutas enda sealt alla! Sina, jina oled ta jumas jüüdlane! Kuni pikkamähi tema südamesse mõte tekkis, et ta oma mees, ta laste isa, Sören Nielsen kaljult alla oli lükanud.

Kuidas teda see hirmus, nõdrameelne mõte piinas ja waewas! Sören Nielsenile wõlgnes ta, et ta mõrtsukas paraja karistuse saaks, aga ta laste ilmjuütud filmad nõudsid, et ta waikest. Nii ei julenud ta loori üles tõsta sügawalt saladusest, mida peale tema weel ainult üks inimene tundis, mees, kelle trundus ja hool teva juba lapsest jaadik hoidinud, kelle sõprust ta alati tunda saanud ja kelle poole ta üles waatas nagu püha ja kõrge poole, mida ta iial elus näitnud. Kuid see mees ei annud Henning Rinkensi mitte ära — tema pärast, seda teadis ta, ei teinud ta seda, kuigi sõprus Söreni wastu teda seda tegema ajas.

Ja kuna Antje Geert Ranzau peale mõtles, ajus ta südamesse magus, mugaw tunne, nagu peaks ta oma pea toetama ta rinnale ja temalt abi ja kaitset õtsima piina wastu, mida ta tundis.

„Tema sõprus on kui kalju“, mõtles ta waikest naeratades; „tema kätte usaldan ma omad lapsed, kui wood minu ja Rinkensi oma hõlma matawad. Geert Ranzau ei jäta minu lapsi iial maha!“

Jika rahulikumaks ja rõõmsamaks jäi ta. Ta tahtis listi oma waikestse maija tagasi minna. Juba homme. Tuli Henning Rinkens koju, siis pidi ta teda ja lapsi eest leidma. Ta oli ju jõe omas kartuses. Henning oli mekkit, kergemeelne, äkiline, aga paha, paha ta weel ei oliud. Ta oli teda peksnud ja haawanud, oli teda petnud, ei oliud talle truu oliud — Antje wärijes, kui punase Dje peale mõtles, kellest jutustati, et ta Rinkensi armuke olla — aga nii paha ei wõinud ta ju olla, et oma laste elu juures kuriteo ära salgas, kui ta selle oli teinud.

Ei, nii paha ei wõinud olla ifegi kõige nurjatum. Ta tahtis listi tagasi minna. Wati tahtis ta wiibida Henningi lähedal, et teada saada, kas hirmus jüü ta südant rõhub. Oli ta

kuritöö teinud, siis pidi ta seda tema kõrval lepitama ühes temaga. Oli ta süütu, siis tahtis ta tema waljust waitjelt kannatada ja õnnis olla, et ta lapsed filmi ei tarwitjenuid maha lüüa, kui ta nende isast rääkis.

Süügan, jeesmine rööm waldas Antjed. Naeratades kuulas ta, kuidas Jungle magus hääl ta poisji magama laulis ja kuidas Karlinkeni hale jutt üles tema juurde kostis. Kui rikas ta oli, kui rikas!

Ilki waatas ta alla aeda, mille puud wilja raskelt küis. Kas ei olnud see kapten Tamen, kes nii laiul jalul teedmööda õpetajamaija tuli? Mis mõis tema tahta?

Kärmesti läks Antje alla. Õpetaja walmistas oma pühapäewast jutlust ja õpetajaproua oli Westerlandi sõitnud. Rõhuv hirmutunne waldas äkki Antjed.

Ta seijis maja laias käigus ja tal oli tunne, nagu peaks ta teisest uksest põgenema, aga ta toibus ja awas ukse suurde kõõki, mida, nagu mujalgi Friiji majades, suwel wastuwõteruumides tarwitati.

Punased põrandakivid särasid kui wärskelt woolanud punane veri.

„Do tere kah, proua Antje“, nädris kapten Tamen kõõki astudes ja uudishimulikult kolde taguseinu uurides, mis maalitud kividest tehtud. „Kas õpetaja-herra on ka kodus?“

„Jaa walmistab jutlust, herra kapten. On Teil temale midagi ütelda, siis teatan talle seda.“

„Muidugi, kes kord papi juurde tuleb, siis on tal ikka midagi ees“, lobises kapten. „Si, mu armas, niimoodi see ei lähe. Sumalamaes tulgu wälja, minul on temaga rääkida. Mii siis minge ja ütlege talle seda. Seni teen enjele siin ühe napu.“

Ta jammus ilma pikema jututa riikli juurde, kus teenõud ja rummipudel seijid. Nagu oleks ta kodus, waldas ta enjele suure klaasi rummi täis ja jõi ühe lonkuga tühjaks.

„Urge pange pahaks“, wabandas ta ennast, kui Antje wõõrastust nägi, „pikk tee tegi jänusjeks.“

Antje läks, ilma et teda wastufe wääriliseks oleks arwanud, sõnatult toast wälja õpetajat kutsuma.

See tuli kartliku, põnewa ilmega näos, sest kapteni jurmast saadik polnud ta Tamenit omas majas ega kirikus enam näinud.

„Millega wõin Teid teenida, Tamen?“ küsis õpetaja pehmesti. „Kas ei soowiks Te minuga minu tuppa tulla?“

„Si, ei“, tõrjus kapten ja wõttis ilma palumata istet õpetaja tugitoolile, mis kolde kõrwal seijis. Siis waatas ta mugawalt ringi, nagu tahaks ta siin õieti puhata, ja mitgas,

fui õpetaja kaht üliõpilajepõlwiist mõõka nägi, mis seinale ristamisi seatud.

„Pikad mõõgad seina küljes, tinataldrekud seal all —

see on püha Friiji wapp,“

ütles ta pikkamisi. „Jah, minu armas õpetaja, see on niisugune asi küll. Kas ei soowiks Teie noort prouat jälle tuppa kutsuda? Temale on see ka, mis Teile toon.“

„Antje, Antje!“ hüüdis õpetaja.

Nüüd oli Antje ometi rehe alla läinud. Kõhkunud näol tuli ta lähemale. Ta kartis seda meest, kes end jämeda enesemeeldinuwjega „wanaija toolil“ laiutas.

„Jää siia, Antje“, manitses õpetaja. „Kapten tahaks ka sinuga rääkida.“

Antje waatas kasuiale ehmunult filma; see aga andis talle rahustawalt märku ja ütles: „Ütelge nüüd, kapten, mis Teil ütelda on. Mul on täna palju tööd. Kui ma aga Teid wõin teenida, siis teen seda heameelega.“

„See on mehe sõna, wälk ja pauk! Teie, õpetaja, olete minu mees. Nüüd pange tähele. Mis mina tean, ei tea keegi, aga Teile tahan seda ütelda, kui töotate waitkida. Minu Dje tahab nimelt mehele minna.“

Antje kiljatas waljusti, nii et kapten temale õige lõbujaсти näkku waatas.

Õpetaja raputas oma walget pead.

„Jah“, jaikas kapten Tamen, „suurtjugu mehele, nagu see Djele kõlbab. Teie peate nad laulatama, õpetaja, ja õige pea. Dje oli haige, aga jeshaadik kui ta teab, et abieluga tõji taga on, laulab ja naerab ta kogu päewa. Teate ju ijegi“, siin wõttis kapten ometi hoogu, „misjuguist lobajuttu inimesed minu waje lapse üle räägivad. Muidugi on see kõik laim, selge kadedus. Noh, ja jellepärast tahtsin ütelda, et Teie, kui Dje altari ette astub, inimeste juu enne julute ja talle ilusa laulatuskõne peate.“

„Ja jellepärast tulitegi?“ küsis õpetaja Nielsen ja ajas enda sirgeks. „Kas soowisite neid kirikust maha kuulutada?“

Kapteni punane nägu muutus weel punasemaks.

„See'p see ongi“, urises ta, „seal on weel kõikjugu raskusi. Parun Rangkau ei usu nimelt, et minul tema isaga ärriid oli, olgugi, et talle tõendusit näitasin. Teie, õpetaja, teate seda kõige paremini. Teie saate seda tõendamata, siis olgu asi unustatud.“

Antje oli Rangkau nime nimetuse puhul mõlemad käed oma rinnale surunud. Segaseil filmil waatas ta kapteni pealt kasuifa peale, kes kõhkunult kaptenile näkku wahtis ja sõnagi juust ei saanud.

(Särgneb.)

Pime Geronimo ja tema wend.

Saksa kirjaniku Arthur Schnitzleri jutustus.

(Lõpp.)

Maersid kõik, peremees ja Maria ka, ainult Carlo seisis nõuta. Jialgi polnud Geronimo heitnud jarnast nalja! . . .

„Istu meie hulka!“ hüüdsid mehed. „Sa oled tubli pois!“ Nad nihutasid end loomale, tehes ruumi Geronimole. Waljemaks ja elavamaks kasvab lümn; Geronimo rääkis ühes, waljemalt ja lõbusamalt kui harilikult, ega pidanud aru joomaga. Kui Maria tuli, tahtis Geronimo teda oma juure tõmmata; kuid üks meestest hüüds wälju naeruga: „Sa arwad, et ta ilus on? Ta on wana inetu naine!“

Uga pime tõmbas Maria oma sülle. „Te olete kõik tolapead“, ütles ta. „Arwate, et wajan nägemiseks silmi? Tean ka, kus Carlo praegu on — eh! seal ahju kõrwal ta seisab, käed püskitastus ja naerab.“

Kõik waatasid Carlot, kes juu lahti ahju wastu tuges ja tõesti näo muigele tõmbas, kui ei tohiks ta lasta wenda waletada.

Sulane tuli, kui mehed weel enne pimedat Boromeosse tahtsid jõuda, pidid nad ruttama. Nad tõusid ja lahkusid lärmitsedes. Wemaksed olid trahteris jälle üksi. Oli parajasti see tund, kus nad harilikult magasid. Kogu trahter suitkus rahus, nagu harilikult esimesel pealelõuna tunnil. Geronimo näis pea laual magama. Carlo käis alguses edasi tagasi, siis istus pingile. Ta oli väga wäsinud. Carlole näis, kui oleks Geronimo suitkunud raskesse unenäkki. Ta pidi kõige pealt mõtlema eilast, üleelast ja kõiki endiseid päiwi ja eraldi sooje suwepäiwi ja walget maanteed, mida mööda ta rännanud oma wennaga, ja kõik oli nii kaugel ja kättesaamatu, kui ei mõiks see kunagi enam olla nõnda.

Ohtu eel tuli post Tirolist ja warsti selle järel weel tõld. Mõlemad sõitsid üht teed lõunasse. Weel neli kord käisid wemaksed all. Kui nad wiimast kord üles läksid, oli juba widewik kääs, ning trahteri lae all wilkus õli-lamp. Tuliid lähedase kiwimurru tõllised, kes oma puuonnid sammu kaksjada trahteri taha olid üleslõõnud. Geronimo wõttis nende juures istet, Carlo jäi ükfinda oma laua ääre. Tal tundus, kui wältaks ükfindus ju väga kaua. Ta kuulis, kuidas Geronimo kõrwal waljult, pea karjudes oma lapsepõlwest jutustas, et ta weel üzna hästi kõiki mäletas, mis oma silmaga näinud, istkuid ja loomi: isat töötamas põllul, wäikest aida sarapuuga müüriil, nende madalat maja, kingsepa kahte wäikest tütart, wiinamäge kiritu taga ja enese lapsenägu, na-

gu see talle peeglist paistnud. Kui sageli oli Carlo seda kuulnud. Täna ei suutnud ta seda wäljakannatada. See kõlas teisiti kui muidu: iga sõna, mis Geronimo rääkis, sai uue tähenduse ja näis tema wastu sihitud. Ta hiliis wälja ja läks jälle maanteele, mis nüüd täiesti pimedusse kadus. Wiim oli ülejäanud, õht tundus külmana ning Carlot meelitas mõte, edasi minna ifka kaugemale, umbpimedusse; lõpuks kujukile maantee kraawi heita, et ialgi tõusta. Korraga kuulis ta wantri mürinat ja märkas kahe laterna lähenevat walguse kuma. Mõõdasõitwas tollas istusid kaks isandat. Üks neist, kija habemeta näoga, wajas ehmatanult kofku, kui Carlo kogu laterna walgul pimedusest nähtawale ilmus. Carlo, kes seisma jäänud, wibutas kiwarat õhus. Tõld ja tuled kadusid. Carlo seisis jälle sügawas pimeduses. Äkki kofkus ta. Esimest kord elus kartis pimedat. Nagu ei suudaks seda kartust minutitki kannatada. Jääralikult kasvab õud ta tumedast meeles, mis tundus piinama kaastundmusena pimedada wenna pärast ja ajas teda koju.

Trahteri astudes nägi Carlo mõlemaid reisiid, kes hiljuti tast mööda sõitnud, pudeli punase wiina juures laua ääres istuwat ja asjalikult jutustawat. Waewalt panid nad Carlo tulekut tähele. Teise laua ääres, nagu ennegi, istus Geronimo tõlliste hulgas.

„Puhu ja poed Carlo?“ ütles peremees talle juba läwel. „Miks jätad oma wenna üksi?“

„Mis siis on?“ küsis Carlo ehmatanult.

„Geronimo wõõrustab rahwast, mul on see ju ükskõik, aga te peaks ka mõtlema, et warsti jälle halbemad ajad tulewad.“

Carlo astus ruttu wenna juurde, haaras ta käsivarre ja ütles „Tule!“

„Mis sa tahad?“ karjus Geronimo.

„Tule magama,“ ütles Carlo.

„Jäta mind, jäta mind! Ma teenin raha, Wõin ka teha om rahaga, mis tahan — eh! Kõiki ei wõi sa ju kõrwale toimetada.“

Te mõtlete küll, et ta annab mulle kõik! O, ei! Ma olen ju pime! Uga leidub inimesi — leidub häid inimesi, need ütlemad mulle: „Andsin su wennale 20 franki!“ Tõllised pahwatasid naerma.

„Saab küll,“ ütles Carlo, „tule!“ ta tõmbas wenna enesega. Wedas teda peaaegu trepini, kuni tühja pööningu ruumini, kus nende ase oli. Kogu tee karjus Geronimo: „Sa nüüd on see päewawalgele tulnud, ja nüüd

tean seda. Ah, oodake ainult. Kus ta on. Kus on Maria? Wõi paned sa kalle hoiukassasse? — Eh, jinu jaoks laulan, mängin gitarret — minust ja elad — ja oled waras!”

Geronimo langes õlektile. Uffest kumas nõrk walgus; wastasfeiswata toa, trahteri ainukele wõõrastetoa, üks oli lahti ja Maria kolendas wõõrid magamiseks. Carlo seisis wenna ees ja silmitjes teda pikutamas; terwe näo, sinaka huulte ja otsale kleepinud niiskete juustega, näis ta mitu aastat wanemana, kui oli. Pikkamööda tuli Carlo arusaamiseks: mitte tänasest ei wõinud pimedale kahtlustus tulla, ammu pidi see tume arwamine tas peitsemale, ja ainult see juhus, wististi prudus tal julgus seda awaldada. Ja kõik, mis Carlo teinud, oli asjata; asjata kahjatus, asjata terwe elu ohwerdamine. Mis pidi ta nüüd tegema? Kas pidi teda edaspidi päew-päewalt, kes teab kui kaua weel, igaweses öös talatama, tema eest hoolitsema, temale kerjama, mille palgaks ainult kahtlus ja sõim. Kui wend teda wargaks pidas, siis wõis iga wõõras seda enamigi teha. Tõesti, teda üksi jätta, end igawesti taht lahutada, oleks kõige mõistlikum. Siis peaks Geronimo küll oma ülekohust aru saama, siis wast tunneks ta, mis tähendab tõugatud ja warastatud, üksi ja õnnetu olla. Ja ta ise, mis peaks alustama? No, ta polnud weel wana, oma ette wõiks weel mõndagi alustada. Wähemalt sulasena leiaks igaalpool ülespidamist. Aga kogu aeg, kui need mõtted peas liikusid, püüsid filmad wenna peal. Lõpuks nägi oma ees wenda tee ääres, üksi kivil istumas, pill tardunud taewa päikesse, mis teda ei wõinud pimestada, kohamas kätega ööpimeduses mis teda ikka ümbritses. Ja Carlo tundis, et niisama, kui pimedat ilma sedagi teist peale tema polnud, nii polnud ka temal muud, kui see wend. Ta mõistis, et armastus selle wenna wastu oli nagu ta elu sifu, ja teadis esimest kord täie selgusega, ainult üf wenna wastuarmastusse ja andeksandimisesse, lasti seda wiletjust nurinata kanda. Eest lootusest ei wõinud ta korraa loobuda. Ta tundis nõuet wenna järele sama palju, kui wend tema järele. Ta ei wõinud, ei tahtnud wenda maha jätta. Ta pidi kas kahtluse all kannatama, ehk leidma abinõu pimedat uskuma panna, et kahtlus põhjuseta . . . Ja, kui ta kusagilt milgi kombel kuldraha saaks. Kui ta homme hommikul pimedale wõiks üelda: „Ma hoidsin seda raha, et sa töölistega ära ei jaoks, et inimesed seda sulst ei warastaks“ . . . ehk muud midagi . . .

Sammud läheneid trepil; reisirjad läksid puhkama. Ükki jähwas tal mõte peas, ülewal floppida, wõõrastele tõetruult tänaft juhtu-

mist kõnelema ja neilt 20 franki paluda. Aga ta tundis ka kobe, et see täiesti lootusetu oli. Nad ei wõiks kogu juhtumist. Tal tuli nüüd meele, kuidas see kahwatu kohkus, kui Carlo pimedusest nähtawale tuli.

Ta surus end õlgtotile. Loas oli päris pine. Kuuldus tööliste wali kõnelemine ja nende rasked sammud puutrepil. Warsti peale selle lufutati mõlemad uffed. Sulane käis weel kord trepil üles ja alla, ning siis oli kõik wait. Carlo kuulis ainult selgemini Geronimo norskamist. Warsti effsid ta mõtted algawais unenägudes. ärgates oli ümberringi weel sügaw pimedus. Ta silmitjes akna kohta; terasel wahtimisel leidis ses läbipaistmatus mustas ämaruses tumehalli nelinurga. Geronimo magas ikka rasket joodiku und. Carlo mõtles hommikuse päewa peale ja teda waldas õud. Ta mõtles järgmist ööd ja sellele järgnewat päewa, kogu tulewikku, mis ees seisis, ja teda täitis hirm üksinduse pärast. Miks ta õhtul julgem ei olnud. Miks ta ei läinud wõõraste juure ja palunud neilt 20 franki. Ehk oleksid nad halastanud. Siiski — wist oli hea, et ta neid ei palunud. Miks see hea oli? . . . Ta istus tiirelt ja tundis oma südamet löömist. Ta teadis, mis see hea oli: kui nad teda tagasi oleksid liiskanud, oleks ta neile kahtlaseks jäänud — nii aga . . . Ta pill tardus halli täppi, mis pikkamööda kumerema löi. See, see, mis tal wastu tahtmist pähe jähwas, oli ju wõimata, täiesti wõimata. Üks ülewal oli kufus — pealegi wõisid nad ärgata. Ja seal — see hall kumerew täpp keset pimedust oli uus päew . . .

Carlo tõusis üles, nagu tõmmataks teda sinna poole, ja puudutas otjaesijega külma akent. Miks tõusis ta üles? Et kaaluda. Et katsuda . . . Mis siis? . . . Oleks ju wõimata — ja pealegi oleks see kuritegu. Kas kuritegu? Mis tähendab 20 franki sarnasele inimesele, kes meelelahutuseks tuhandeid miilijid reisirwad? Nad ei pane tähele, et see neil piirub . . . Ta lähenes ufsele ja awas sell tassa. Wastas, kaks sammu eemal, oli teine üks.

Rosti küljes naelas rippusid riided. Carlo kotas neid käega. . . Ja, kui inimesed siin endi wahapungad tasku unustaksid, siis oleks elu wäga lihtne, siis ei tarwitseks warsti keegi enam kerjata . . . Aga taskud olid tühjad. Mis nüüd üle jäi? Sülle tagasi tuppa õlgtotile. Wist leiduks kuidagi parem tee 20 frangi nõutamiseks. — Wähem hädaohtlikum ja enam õiglasem. Kui ta alati annetusist mõne zentefimi kõrwale paneks, kuni 20 franki kogub ja siis kuldraha ostab . . . Aga kui kaua wõiks see waldada? Kuusid, wast

aasta. Ah, kui tal ainult julgust oleks. Ikka seisid ta lävel. Waatas ufse poole . . . Mis triip see oli, mis ülevalt ofse alla langes? Oli see võimalik? Üks ainult kofku liikutud, aga mitte sulutud, mitte lukutatud . . . Miks ta seda siis inestas? Juba pühapäevast algades seisid üks lukutamata: ainult kolm korda suwe jooftul olid siin inimesed maganud. Kaas korda käsitöölised ja üks kord turisti, kes jala wigastanud. Üks oli lukutamata. Ta wajas julgust — ja, ja õnne! Julgust? Kõige halwem, mis juhtuda wõis, et mõlemad ärkawat; seal wõiks ka wabandust leida. Wiilub ufsepraost tupp. On weel nii pime, et ainult kaht woodislamawat koju näeb: Ta kuulatab: nad hingatavad rahulikult, tassa. Carlo awab kergelt ufse ja astub palja jalu kolinata ja krabinata tupp. Mõlemad woodid seisawad pikuti seina ääres reas. Kesetuba laud. Carlo hiilib selleni. Ta kobab laual ja leiab wõtmekimbu, sulenoa, wäikese raamatu — ja rohkem midagi. Loomulik, loomulik! . . . Kuidas wõiski ta mõtlele tulla, et nad oma raha siia lauale jätaksid. Oh, nüüd wõib ta kohe jälle minna. . . Õnneti, ehk tarwisefeb ainult head wõtet ja õnnes-tab . . . Ka ta lähenes woodile ufse lähedal; siis tugitoolil ju midagi. Ta tunneb seda. See on rewolwer. . . Carlo kofkub . . . Kas ei peaks ta parem seda kohe omale wõtma? Miks pani see inimene rewolwri wal-mis. Kui wõõras ärqates teda märkab? . . .

Ei noh, ta ütles: Mea on tõusta, armuline herra, kell on kolm. . . Ning jätab rewolwri paigale. Carlo hiilib taas edasi. Siin teisel leentoolil pesu all . . . Taewas! see ta on! See on rahabung — seda hoiab ta käes. Samal filmapilaul kuuleb tawast naainat. Kiire liigutusega sirutab end woodi jalutsi otja pikali. Weel kord see krabin, raske hingetõmbus, ning ragin — siis jälle waihus, sügaw waihus. Carlo jäi pörandale lamama, pung käes ja ootas. Midagi ei liikunud. Juba tunqib koit tupp. Carlo ei julge tõusta, waid roomab pörandal ufjeni, mis lähipääsufks küllalt awar, ronib kuni wõlwiini ja siis mast tõuseb raske ohitega pikkamööda üles. Awab punga; see on kolmeks jaotatud. Pahemal ja paremal ainult hõbe! Nüüd awab kesspaiaa, mis omakord kinni, ja leiab seal kolm 20 frangilist. Silmapilauks kawatseb ta kaks neist wõtta. Kuid tõrjub kiirelt kiusatuse enesest. Wõtub ainult ühe ja sulub punga. Siis wõlwiitab, waatab ufsepraost tupp, kus jälle täieline waihus, ja siis annab punga-gale tõuke, et see woodi alla lendab. Kui wõõras ärkab, peab ta uskuma, et punga tugitoolilt maha on kukkunud. Carlo tõuseb aeg-

laselt. Seal nagisefeb pörand tassa ja samal filmapilgul kuuleb häält toast: „Mis on? Mis lahti on?“ Carlo astub ruttu, hinge kinni pidades kaks samm u tagasi ja poeb oma tupp.

Weel kord nagisefeb ülewal woodi ja siis on koit tassa. Sõmede wahel hoiab ta kuldraha. Kaks korda — läks korda! Tal on 20 frangi ja wõib wennale welda: „Näeb nüüd, et ma pole waras! Weel täna alustawat nad reisi. — Lõuna poole Bormiosse, siis edasi Bellini kaudu . . . Liranosse, Edolesse . . . Brennosse, järweni, kuni Sfeoni, nagu mööbunud aastalgi. See ei wõi kuidagi kahtlust awatada, sest juba ülelele ütles ta peremehele: „Pääri päewa pärast jätkame käiku alla poole.“

Läheb ikka walgemaks, kogu taas on hall widewik. Ah, kui Geronimo nüüd warsti ärkaks! On hea rännata hommitul. Weel enne päikese tõusu lähewad nad. Tere hommitul, peremees, sulane ja Maria ka, ja siis ära, ära . . . Wast siis kui kaks tundi kaugel on, juba oru lähedal, siis ütles Geronimole.

Geronimo sirutab ja keerab. Carlo hüüab: „Geronimo!“

„Noh, mis on?“ Ja kätel tugeses ajab end üles.

„Geronimo, tõuseme üles.“

„Miksparaft?“ ning juhib furnud filmad wenna poole. Carlo teab, et Geronimo eilist juhtumist mäletab, teab aga ka, et ta emme sest sõnagi ei lausu, kui jälle joob.

„Küll on Geronimo, läheme ära. Paremaid ilmu ei tule enam, ma mõlten läheme. Lõunaks jõuame Baladressesse.“ Geronimo tõusis. Kuuldi ärgand majarahwa häält. All õues rääkis peremees sulasega. Carlo tõusis ja läks alla. Ta tõusis ikka wana ja läks sageli ju pimedikus tänawale. Sammus peremehe juure ja ütles: „Meie läheme ära.“

„Ah, kas juba täna lähete,“ küsis peremees. „Ja, praegu wäljas poatamifeks külm juba liig kõwa, ja tuule tõmbus.“

„No, terwita siis minu poolt Balettid, kui Barmiosse jõuad, ta ärgu umustagu malle õli jaata.“

„Terwitan teda. Kuid tänante wõmaja eest“, ta haaras koti järele.

„Las olla, Carlo,“ ütles peremees. Neeb 20 zentefimi kingin su wennale, kuulafin ju ka teda. Head terwist!“

„Tänan,“ ütles Carlo. „Siiski nii kiiret meil pole. Nääme sind ju weel, kui sealt on-nide juurest tagasi tuled; Bormio jääb ikka wana paika, eks ole?“ Ta naeris ja astus puutrepist üles.

Geronimo seisid keft tuba ja ütles: „Noh, ma olen minekutwalmis.“

„Rohe,“ ütles Carlo.

Toa nurgast wanast kummutist wõttis ta omad wähesed hilbud ja sidus kimpu. Sõnas siis: „Miks päew, aga wäga külm.“

„Sean,“ ütles Geronimo. Mõlemad lahkusid toast. „Mine taha,“ ütles Carlo, „siin magawad need kaks, kes eila õhtul tulid.“ Tarqu sammusid nad alla. „Peremees saadab sulle terwiisi,“ ütles Carlo. „Ta kinkis meile tänase õõmaja 20 zentefimi. Ta on ise wäljas onnide juures ja tuleb wast kahe tunni pärast tagasi. Tulewal aastal näeme teda jälle.“

Geronimo ei wastanud. Nad astusid maanteele, mis pimedikus nende ees lamas. Carlo haaras wenna pahema käsitwarre ja nad sammusid waikides orgu. Suwa lühikeste rändamise järgi jõudsid nad paika, kust tee pikka-des keerudes alla liugles. Udu tõusis wastu ja kaugekt paistis mäeharjad uppuwat pilwisje. Carlo mõtles: nüüd pean talle ütlima.

Ei rääkinud aga sõnagi, waid wõttis kuld- raha taskust ja ulatas wennale. Geronimo wõttis jelle parema käe sõrmede wahela, siis libistas raha põsel, otsaesisel, nokutas lõpuks ja ütles: „Teadsin ju seda.“

„No ja,“ wastas Carlo ja waatas Geronimot wõõrastawalt.

„Kuigi see wõõras poleks mulle õelnud, oleksin ometi teadnud.“

„No ja,“ ütles Carlo nokutades. „Mga ja mõistad ometi, miks ma seal ülewal teiste ees — ma kartsin, et ja kõik korraga. — Sa waata, Geronimo, oleks aeg, mõtle sin, et omale uue kuue, järgi ja kingad ostad; sellepärast ma . . .!“

Pime raputas tugewasti pead. „Mis jaoks?“ Ta silus käega oma kuube. „Käib küll, Joe küll, nüüd läheme ju lõunasse.“

Carlo ei mõistnud, miks Geronimo ei rõõmustanud ja miks ta ei wabandanud. Ta rääkis edasi: „Geronimo, kas ei olnud see minust õige. Miks ja ei rõõmusta? Nüüd on see meil ometi, eks ole tõsi? Nüüd on see meil terwena. Kui ma sulle ülewal oleksin õelnud, kes teab... O, see on hea, et ülewal ei õelnud — muidugi!“

Seal karjus Geronimo: „Jäta wale, Carlo, saab sellestki!“ Carlo seisatas ja lasi wenna käsitwarre lahti. „Ma ei waleta.“

„Ometi tean, et walekad! . . . Jäta wale- tad ja . . . Suwa sada korda oled ja wale- tanud! . . . M. seda tahtsid omale jätta, aga hirm hakkas, nii on see?“

Carlo lasi pea lonau, ega wastanud. Ta wõttis jälle wenna käsitwarre ja läks edasi. Talle tegi walu, et Geronimo nõnda rääkis; aga lõpuks imestas isegi, et ta weel kurtwem polnud.

Udu lagunes. Nika waikimise järele ütles Geronimo: „Lähed soojaks.“ Ütles üks- kõikjelt, ijeteadwalt, nagu sada korda ennem- gi ja Carlo tundis sel filmapilgul: Geroni- mos ei olnud midagi muutunud. Geronimole oli ta ikka waras olnud.

„On jul juba nälg?“ küsis Carlo.

Geronimo nokutas, kobe wõttis Carlo tüki leiba ning juustu seljakotist ja söi. Nad läksid edasi. Bormio postwanter tuli neile wastu; kutsar hüüdis: „Juba alla?“ Siis tu- li weel teiji wanfrid, mis kõik ülespoole sõitsid.

„Dru õht,“ ütles Geronimo ja türe kää- nafuga oli Weltlin samal filmapilgul nende ees.

Tõesti — midagi pole muutunud, mõt- les Carlo. Nüüd olen isegi warastanud tal- le, kuid seegi oli asjata. Udu nende all har- wenes, päikese jära rebis sellesse lõhed. Car- lo mõtles; wiit polnud kõige mõistlikum trah- terist nii kirelt lahkuda. Pung lamab woodi all, see on igatahes kahtlane. Mga ükskõik oli see! Mis halbemat wõis talle weel juhtuda. Wend, kelle nägemise ta riisunud, pidas teda warakas, pidas selleks ju aastate kaupa ja peab weelgi, — mis halbemat wõis talle weel juhtuda.

Seal all seisis suur walge hotell, nagu supeldes homnikupäikeses ja alla sügawamale, kus org laienes, sirutas end küla. Wenna- sed läksid waikides. Jäta lamas Carlo käsi pimedada käsitwarrel. Nad läksid hotelli pargist mööda; Carlo nägi kergeis suwarietes wõõ- raid rõdul homnikuimeil. „Kus tahad peata- da?“ küsis Carlo.

„No, ikka „Mleris,“ nagu alati.“

Nad jõudsid küla oksa wana trahteri juu- re ja astusid sinna sisse. Istusid ja tellisid wiina.

„Mis te meil nii wana tegema hakate?“ küsis peremees. Carlo kohkus weidi sarnasest küsimusest. „On siis nii wana? Kümnes, wõi üheteistkümmes september — kas pole?“ „Möödunud aastal tulite küll palju hiljem alla.“

„Ülewal on wäga külm,“ ütles Carlo. „Kilmetasime täna põsel. Oh, õigus, pidin siud tellima, et ja ei unustaks saata õli ules.“

Trahteri õht oli sumbumud ja wilu. Sfe- äralik rahutus waldas Carlot; ta tahtis hea meelega jälle wälja, suurele teele, mis Tirano, Ebolo ja Sfo poole järwe äärde ja igale poo- le wiis, mis wiis wõõrfile! Järsku tõusis ta ules.

„Kas me juba läheme?“ küsis Geronimo.

„Tahame ju täna lõunaks Boladovesse jõuda, „Põõras“ peawad tõllad lõunat; seal on hea koht.“

Zuuffelõikaja Venozzi seisib oma poe uksel ja suitsetas. „Tere hommikut,“ hüüdis ta. „Noh, kuidas seal üleval on? Täna õõsel jadas wiht lund?“ „Ja, ja“, ütles Carlo ja kiirendas samme.

Seinamaade ja wiinamägede wahel, mööda mühijewat jõge lookles walge tee. Täewas oli jiniine ja waikne. „Miks tegin seda?“ mõtles Carlo. Ta waatas pimedat külje pealt. On ta nägu teisem kui ikka? Ikka on ta seda uskunud, — ikka olin üffi — ikka on ta mind wihanud? Lundus, kui sammuks ta raske koormaga, mida ta ial ei tohtinud heita olalt ja kui näeks jellesse öõsse, milles Geronimo tema kõrwal sammus, ehk küll päike igal teel hiilgas.

Nad läksid edasi, läksid, läksid tundide kampa. Neg-ajalt istus Geronimo miilikiwile, ehk tugesis mõlemad silla käspuule puhkama. Sälle läksid nad läbi küla. Trahteri ees seisid tällad, reijjad olid wälja astunud ja käisid edasi-tagasi; kuid kumbki kerjus ei peatanud. Ikka kaugemale lahtijele teele! Päike tõusis aina kõrgemale; lõuna pidi lähedal olema. Oli päew, nagu tuhat teisiqi.

„Baladore torn“, ütles Geronimo. Carlo waatas üles. Ta imestas, kui täpsalt Geronimo kaugust arwata suutis: tõesti oli Baladore torn filmapiiril näha. Üsna kaugel tuli keegi neile wastu. Carlote näis, kui oleks see teel istunud ja korruga üles tõusnud. Kogu lähenes. Müüid tundis Carlo jelles sandarmi, keda tihti suurel teel oli kohtanud. Siiski kohkus Carlo kergelt. Kui kogu lähenes, tundis Carlo teda ja jäi rahulikuks; see oli Pietro Tenelli; wast esimesel mail Raggazzi trahteris Marignones istusid kerjused temaga koos, kus ta neile õudseid lugusid jutustas, kuidas keegi kaabakas teda pussjiga peaeegu tappa tahtnud.

„Keegi seisatas,“ ütles Geronimo.

„Tenelli, sandarm,“ ütles Carlo.

Müüid jõudsid nad tema juurde.

„Tere hommikut, herra Tenelli“, ütles Carlo ja jäi tema ette seisima.

„On kord nii,“ ütles sandarm, „pean teid mõlemaid esialgu Baladoresse wahi alla wiima.“

„Eh!“ hüüdis pime.

Carlo kahtatas. „Kuidas on see võimalik?“ mõtles ta.

„Mga asi ei wõi jellesse puutuda. Siin all ei wõiks seda weel teada.“

„See näib olema ju teie tee,“ ütles sandarm muigades, „ei tee teile midagi, kui ühes tulete.“

„Miks ja ei räägi, Carlo?“ küsis Geronimo.

„O ja, ma räägin... Ma palun, herra

sandarm, kuidas on see võimalik... mis peame me siis... ehk, mis pean ma... tõesti ma ei tea...“

„On kord nii. Wõib olla oled ka süüta. Mis mina tean. Igatahes saime komandos telegraafilise teate, et peame teid kinni pidama, kuna teid kahtlustatakse, äärmiselt kahtlustatakse, et olete seal üleval inimestelt raha warastanud. On ju ka võimalik, et süütu olete. Nii siis, edasi!“

„Miks ja ei räägi, Carlo?“ küsis Geronimo.

„Ma räägin ju, ma räägin...“

„Noh, minge! Mis mõtet on teele seisma jääda! Päike kõrwetab. Tunni aja pärast oleme kohal. Edasi!“

Carlo puudutas Geronimo käsiwari, nagu alati, ja nõnda läksid nad aeglaselt edasi, sandarm nende kannul.

„Carlo, miks ja ei räägi?“ küsis Geronimo jälle.

„Mga mis ja tahad, Geronimo, mis pean ütlemä? See selgub isegi; ma ei tea...“

Tal fähwab peas: pean talle seletama enne, kui kohtu ees?... See ei lähe. Sandarm kuulab meid. No, mis siis. Kohtus ütlen ometi tõtt. „Herra kohtunik“, ütlen, „See ei ole harilik wargus. Oli nimelt nõnda:“ Ta katsus sõnu leida, et kohtus asja selgelt ja arusaadawalt ette kanda.

„Seal sõitis keegi herra Wajist läbi. See pidi hullumeelne olema, ehk wiimati ekfis ta... ja see mees...“

Kuid rumalus! Kes seda usub? Teda ei lasta üldse nii kaua kõneldagi — keegi ei usu seda rumalat lugu. Ka Geronimogi mitte. Ta waatas wenda kõrwalt.

Pimeda pea liikus käies wana harjumust mööda nagu taktis üles ja alla, aga nagu oli liikumata ja tihjajad filmad tardusid õhku. Korruga teadis Carlo, mis mõtted selle otsejärele taaga liikusid... Nii olid asjad, pidi Geronimo küll mõtlema, — „Carlo ei warasta ainult mind, waid ka teisi inimesi... Noh, tal on hea, tal on filmad, mis näewad, ja ta kahtub neid...“ Ja, seda mõtles Geronimo tõesti... Ka see, et mu juurest raha ei leita, ei wõi mind aidata — ei kohtu ega Geronimo ees. Nad panewad mind kinni ja teda ka... Ja, teda niisama, kui mind, sest tema käes on raha. Ta ei suutnud edasi mõelda, ta oli segane. Oli, kui ei mõistaks ta kogu sest asjast midagi enam; teadis ainult üht: et heameelega end aastaks arrestis lasteks panna... ehk kas kümneks, kui aga Geronimo teaks, et ta ainult temale waras olnud.

Korruga jäi Geronimo seisima, nii et Carlogi pidi peatama.

„Noh, mis on siis?“ ütles sandarm kurtjalt. „Edasi, edasi!“ Aga ta nägi imestusega, et pime gitarr maha lasi langeda, oma käsiwarred tõstis ja mõlema käega wenna päsfi kobas. Siis ulatas oma huuled Carlo juule, kes alguses ei mõistnud, mis temaga juundis ja suudles teda.

„Olete hullud?“ küsis sandarm. „Edasi, edasi! Mul pole lõbu siin kõrbeda.“ Geronimo tõstis sõnalausumata gitarr üle. Carlo õhkas sügawalt ja pani käe jälle pimedale käsiwarrele. Oli see võimalik. Wend ei olnud

talle enam kuri? Lõpuks sai ta ometi aru! Carlo waatles wenda kõrwal kaheldes.

„Edasi,“ karjus sandarm. „Tahate wiimaks —!“ Ja andis Carlole ribide wahela.

Bimeda tugewast käsiwarre surwest juhtitud, läks Carlo jälle edasi. Ta kiirendas sammude, nähes Geronimo näol õnnelikku ja õrna naeratust, millist polnud lapsest saadik seal näinud. Ka Carlo naeratas. Oli, kui ei võiks talle enam midagi halba juhtuda — ei kohtu ees ega kusaqil mujal, ilmas. Tal oli jälle wend! — Ei, esimest korda oli tal wend...

Walaskala hammas.

Inglise kirjanik Jack London.

See oli kuu aega tagasi Fiji saartel, kui John Starhurst misjonimajas Rewa külas üles tõusis ja oma kawatjusest teatas ewangeeliumi kuulutada termel Witi Lewu'l. Witi Lewu, teise nimega „Suur maa“, oli suurim saar saarestikus, mis koos seisis mõnest suurest ja sajaast väikestest saarest. Siin ja seal rannas elutsesid ime läbi ellu jäänud misjonärid, kaupmehed, kalurid ja jooksitud walaskalapüüu laewadelt.

Suits ahjudest tungis tihti läbi akende ja nende üstest kanti mööda tapetud inimeste kehki, et neid pidusöögiks praadida.

Lotu ehk palmetus lagunes saarel pikkamisi, peaaegu wäheha moobi, laiali. Pealikud, kes ristiusku heitnud ja koguduse liikmeks astunud, olid tihti wanasse usku tagasi langenud ja mõtlesid oja waenlase liha jagamisest. Süüa ehk söödud jaada oli sealmaa seadus ja see seadus mõis ära kaduda ainult pika aja jooksul. Olid pealikud, nagu Lanoa, Luitweikoso ja Luikilakita, kes olid ära söönud sajanende omi kaasinimesi. Kuid ses suhtes oli esimesel kohal Ka Undreundre. Ka Undreundre elas Takiraki's. Tema arvestas järjekindlalt omi wägitiike. Kiwide rida tema maja ees näitas, palju fehi ta oli ära söönud. See rida oli katkjad kolmkümmend sammu pikk ja kiwe oli kahetsajada seitsekümmend tats. Iga kiwi tähendas ühte feha. Kiwide rida olets weel pikem saanud, kui mitte Ka Undreundre õnnetu haawamise läbi seljast Somo Somo lahingus Naungawuli söögilauale ei olets sattunud, kelle kiwirida kõigest neljakümnekahetsast kiwist koos seisis.

Kurnatud, palawituhaged misjonärid täitsid oma kohust isemeelset ja waatasid meeleheitlikudel aegadel lootusega tulewikku, uskudes Jumala õnnistusse, mis suurt hingede lõikust toob. Kuid Fiji inimesesööjad panid wiisalt

wasu. Inimesekehki oli weel palju ja käharpelised metslased ei tahtnud teise söögiga leppida. Mõnikord, iseäranis kui toitu rohkesti oli, petsid metslased misjonääre ja laotafid sõnumeid laiali, et sel ja sel päewal tahawad nad wange tappa ja küpsetada. Misjonärid sattusid õnge ja õstsid tubaka, kalenfori ja helmete eest ebasurmamõistetute elusid. Ajad olid ilusad ja söögipuudust ei olnud waja kartta. Wärmisel juhtumisel mõis igal ajal lähemaisse küladesse tungida.

Sarnased olid asjaolud, kui John Starhurst teatas, et ta tahab minna „Suurele maale“ ewangeeliumi kuulutama ja tahab alata mägedes Rewa jõe allikate juures. Need sõnad wõeti suure kurwastusega wastu.

Mõned õpetajad hakkasid nutma. Kats jelttimeest — misjonääri katsusid Starhursti nõu ära laita. Rewa saare kuningas hoiatas teda, et mäelanitud tahtwat kahlemata talle kai-kai teha, ära süüa, — ja jellepärast tema, Rewa kuningas, et omistada Lotu, peab söödides mäelanikkude kallale minema? Kuid on selge, et tal ei ole võimalik neid alla heita. On nad aga tugewamad, siis tulewad nad jõge mööda alla ja rüüstawad Rewa küla. Kuid mis peab tema tegema? Kui John Starhurst ikka peale käib, lähed ja ära süüatse, tuleb sõda, mis sadandete elu maksab.

Samal päewal, hiljem, tuli John Starhursti juurde saatkond Rewa pealikuteist. Ta kuuldas neid kannatlikult ja wastas, et ei loobu omaist ettemõtteist. Oma jelttimeestele — misjonäridele teatas ta, et ei mõtlegi jurra piinajurma, sest tema kutse nõudwat, et ta peab ewangeeliumi kuulutama Witi Lewu'l, ja et ta ainult Iskanda soowi tahab täita.

Kaupmeestele, kes tulid ja kõige rohkem talle

wastu rääkisid, ütles ta: „Teie wastulauseid on wäärtusetä. Nad seisawad ainult selles, et ma wõin oma teoga teie äri rikkuda. Teie tunnete huwi raha tegemise wastu, kuid mina olen huwituid hingede päästmise wastu. Selle pimedamaa paganaid peab päästma!”

John Starhurst ei olnud fanaatik. Ta tahtis esimene olla sarnast arwamist waleks ajamas. Ta oli oma arwates täie mõistusega ja praktiline inimene. Ta ei kahelnud, et tema misjonil on head tagajärjed ja tal oli lootus, et ta süütab püha tulutele mäelanikkude hingedes ja tema algatusel tuleb hoog, mis laguneb mägedest edasi ja alla, mööda Suurt maad, merejst mereni ja saarteni, mis mere keskelt. See ei olnud mitte meelne läige, mis misjonäri filmades paistis, waid rahulik otsus ja kõikumata usk kõrgema jõu sisse, mis teda juhtis.

Minult üks inimene oli tema otsusega päri ja see mees oli Ra Watu, kes teda salaja julgustas ja talle teejuhte pakkus esimese küngrasteni. John Starhurst oli väga meelitud Ra Watu ettepanekust. Ra Watu, seni parandamatu pagan, süda sama muft kui teod, näitas alguses end väga süütuks. Ta isegi soowis ristiusku heita. Täsi, kolm aastat tagasi awaldas ta sama soowi ja oleks astunud ristikogudusse, kuid selle wastu seisis John Starhurst, jst Ra Watu tahtis endaga ühes neli naist wõtta. Ra Watu tunnistas ennast monogaamia wastajeks, nii majanduslikest, kui eetilisest waatepunktist. Peale selle pahandas teda misjonääri noomimine ja tõendades, et ta aumees on, tõstis ta oma suurt sõjanuita. Starhurst kargas nuiat alla ja hoidis Ra Watu ümbert niikaua kinni, kuni abi tuli. Kuid nüüd oli see kõik unustatud ja andeks antud. Ra Watu tahtis tulla ristikogudusse, mitte kui pööranud pagan, waid kui pööranud poligamist. Wähemalt ütles ta Starhurstile, et ta ootab, kuni ta kõige wanem ja väga haige naine ära sureb.

John Starhurst sõitis ühes Ra Watu paadis mööda aeglaselt woolawat Rewa jõge üles. Selle süstaga wõis ta kaks päewa sõita, siis jõudsid nad sinna, kus Rewa madalaks läheb ja paat pidi tagasi minema. Kaugel taewani tõustes seisis kerge suitjuga piiratud mäed, mis tähistasid Suure maa raba. Päewa otsa wahtis John Starhurst igatsusega sinna poole.

Megajalt palwetas ta tassa. Wahest palwetas temaga seltsis Narau, pärismaalane õpetaja, kes seitse aastat tagasi ristiusku astus, peale seda, kui teda päästis Dr. James Elvey Brown, kes ta elu õstis saja kotise tubata, kahe puuwillaase waiba ja ühe suure pudeli balsami eest. Wimasel filmapilgul peale kahetunnist tunnikult ühildust ja palwet kuulsid Narau kõr-

wad häält, mis käskis teda John Starhursti seltsis mägedesse minna.

„Master, ma tulen Sinuga“, ütles ta misjonääriks.

John Starhurst terwitab seda otsust. Tõesti, Issand on temaga, kui sarnane nõrga waimuga olemus, kui Narau, ise oli nõus temaga seltsima!

„Ma olen nõrk Issanda riist, mul on wähe usku“, ütles Narau esimesel reisiräewal.

„Sul peab olema usk, tugew usk!“ hüüdis misjonäär talle.

Weel üks paat sõitis Rewat mööda ülesse. Kuid ta sõitis tagapool ja sõitjad piirdsid tähelepanematud olla. See süst oli ka Ra Watu oma. Selles istus Griola, Ra Watu onupoeg ja truu sulane, ja wäikeses kormikeses, mida ta pahemas käes hoidis, oli walastkala hammas. See oli tore hammas, täiesti kuus tolli pikk, proportsionaalne, ja aja jooksul oli ta wärw saanud kollased ja purpursed toonid. See hammas oli sama Ra Watu omandus ja Fiji saartel juhtiwad isjääralsed lood, kui sarnane hammas ära antakse. Walastkala hambal on seal järgmine mõju: igauks, kes ta wastu wõtab, kohustab end sellega selle soowi täitma, kes ta annud ehk saanud. Nõue wõib kõige kohta läia, inimese elu ehk ühenduje kohta suguharude wahel ja fiji-lased on niimõrd ausad, et täidawad, niipea kui nad hamba wastu wõtawad. Wahest awaldas palwet järkjärgult ja sama pikkamisi hakatse teda täitma, kuid seda juhtub harwa.

Rewajõe algusel peatas John Starhurst külas, kus pealikuks oli Mougondro. Hommikul kawatse Narauga mägedesse minna, mis ikka weel suitsust ümbritsetud olid, kuid rohelistes ja sametised näisid. Mougondro oli heasüdamline, wastutulelik pealik, liihitese nägemisega, kannatas elewandihaiuguse käes ja oli tüdinenud kangelastegudest. Ta wõttis misjonääri rõõmsalt wastu, andis talle toitu omalt laualt ja alustas isegi juttu usuaasjadest. Mougondro rõõmustas John Starhursti sellega, et palus teda seletada olemuse algust ja sisu. Kui misjonäär oli lõpetanud liihida kokkuvõtte ilma loomisest, siis märkas ta, et Mougondro oli sügawasti liigutatud. Wäike wana pealik suitsetas wäikeselt wähe aega. Siis wõttis ta piibu suust ja raputas kurwalt pead.

„See ei wõi olla“, ütles ta. „Mina, Mougondro, töötasin noorelt künkawiga hästi. Siiski tarwitaksin ma kolm kuud selleks, et walmistada wenet — wäikest wenet, üsna wäikest wenet. Ja sina ütled, et terwe selle maa ja wee tegi üks inimene!”

„Ei, selle tegi Sumal, tõeline Sumal“, ütles misjonäär wanale.

„See on üks ja seesama“, jatkas Mougond-

ro. „Tähendab, kõik maa ja kõik weji, puud, kalad, põõsad ja mäed, päike, kuu ja tähed tehti kuue päewaga! Ei, ei. Ma kordan sulle, et noorelt olin ma ojaiv mees, aga ometi tarwitasin kolm kuud ühe wäikese wene walmistamiseks. See on muinasjutu wäikestele lastele, kuid ükski mees ei wõi seda uskuda.“

„Mina olen mees“, wastas misjonäär.

„Tõsi, sina oled mees. Kuid minu pime mõistus ei saa aru, mis sa räägid.“

„Ma kordan sulle, et see tehti kuue päewaga.“

„Mii ja ütlesid, nii ja ütlesid“, pomises wana inimesejõõja rahustawalt.

Peale selle, kui John Starhurst ja Narau magama heitsid, hiilis Grirola pealiku maija, ja peale diplomaatlist kõnet pakkus ta Mougondrole walaskala hammasi.

Wana pealik hoidis kaua hammasi oma käes. See oli ilus hammas ja ta igatses teda omale. Kuid ta aimas, misjuguine palwe talle ette panna.

„Ei, ei. Walaskala hambad on ilusad“, ütles ta weisje juuga, kuid andis Grirola pakitse tagasi.

* * *

Koidu ajal oli John Starhurst jalul ja sammus mööda teerada põõsaste wahel, kõrgeid nahkjaapad jalas; ta järel käis truu Narau, aga kõige ees liikus alasti teejuht, keda Mougondro järgmise küllani kaasa andis, kuhu nad kestpäewaks jõudsid. Siin wahetati teejuht. Üks miinende taga sammus Grirola, korr walaskala hambaga õladel. Kaks päewa käis ta misjonääri kannul ja pakkus küllade pealikutele hammasi. Kuid küla küla järele ei wõtnud hammasi wastu. Grirola tuli kohe John Starhursti järele, sellepärast aimasid kõik, mida ta oleks neilt nõudnud, ja ei wõtnud hammasi wastu.

Starhurst läks mägestikku mööda teed, kuid Grirola tõttas mööda jalateed ja jõudis misjonäärist ette, ning tuli Buli juurde Gatofast. Buli ei teadnud, et John Starhurst tagant tulemas on. Aga hammas oli ilus — haruldaselt ilus. Hammas näidati rahwa ees. Buli Gatofast istus oma parema mati peal, ümbritsetud oma pealikkudest, kolm wirta kähjsepeletajat seljataga ja ta oli nõus wastu wõtma Ra Watu kingitust, mida mägedesje tõi ta onupoeg Grirola. See kingituse wastuwõtmise peale plakutasid kookufogunud pealikud ja kähjsepeletajad käsi ja karjusid waljusti:

„A! woi! woi! woi! A! woi! woi! woi! A! tabua lewu! woi! woi! A! mudua! mudua! mudua!“

„Etta tuleb üks walge mees“, algas Grirola peale tarwilist wahetega. „Ta on misjonäär ja tuleb juba täna. Ra Watu tahab saada tema

jaapaid. Ta kawatseb neid kinkida oma heale jõbrale Mougondrole ühes walge jalgadega, sest Mougondro on wana mees ja ta hambad ei ole enam head. O Buli, waata et jalad saadetakse ühes jaabastega! Mis temast, walgest mehest, üle jääb, wõid siia jätta.“

Nõõm walaskala omandamise pärast ei paistnud enam Buli filmist ja ta waatas kahtlaselt oma ümber. Kuid siiski jättis ta hamba omale.

„Wäike olewus, kui misjonäär, ei ole tähtis“, wastas Buli. „Mougondro saab jaapad. Winge, teie noored mehed, kolm wõi neli teie seast ja tooge misjonäär siia. Tooge ta ühes jaabastega.“

„See on wäga hea“, ütles Grirola. „Kuulge! Ta tuleb ije.“

Sel filmapilgul tuli tihnikust John Starhurst, kelle järel Narau sammus, näitelawale. Nahkjaapad, mis läbi jõe minnes märjaks saanud, pritsisid igal sammul peenikesi weejugasid. Starhurst waatas särawate silmadega oma ümber. Ta ei kahelnud ega tunnud hirmu ja rõõmustas selle üle, mida ta nägi. Ta teadis, et ilma algusest saadik on tema esimene walge inimene, kes kunagi sammunud Gatofa mägedel.

Kõhthuristikud seisid järskudel mäedärteil ja nägid rippuma tormawa Rewa kohal. Mõlemalt kaldalt tõusid kohutawad rünlad ülespoole. Päiksekiired walgustasid seda kitiast orgu kõigest kolm tundi päewas. Kookuspähkleid ega bannaane ei olnud näha, selle peale waatamata, et igal pool ümberringi kaswasid troopika taimed, mis fergeete festoonidena kuristikku äärteil ripusid ja mööda maad end laiali laotasid. Kaugel kuristikku otjas langes Rewa kahelkajaja jala kõrguselt ja õht kuristikus wärises rütmis kose mürinaga.

Buli majast nägi John Starhurst Bultit ühes kaaslastega ilmutwat.

„Ma tõi teile häid sõnumid“, oli misjonääri terwitus.

„Kes saatis sind siia?“ küsis Buli.

„Jumal.“

„See on uus nimi Witi Lewul“, ütles Buli.

„Misjuguuste saarte, küllade ehk teede pealik ta on?“

„Ta on kõigi saarte, kõigi küllade, kõigi teede pealik“, wastas John Starhurst tõsiselt. „Ta on maa ja taewa Isjand ja ma tuln teile tema sõna tooma.“

„Aga kas ta saatis walaskala hamba?“ oli häbemata küsimus.

„Ei, aga on olemas weel kallimat asja, kui walaskala hammas...“

„See on komme pealike juures, walaskala hammasi teine-keisjele saata“, katkestas Buli. „Sinu pealik on ihnus ehk oled sa loll,

et tulid tühjade kätega mägedesse. Waata, enne find oli siin heldem inimene."

Nii veldes näitas ta walaskala hammast, mida ta Grirolalt sai.

Narau hoigas.

"See on Ra Watu walaskala hammas", jõustas John Starhurstile. "Ma tunnen seda hästi. Meie oleme kadunud."

"Jlus asi", wastas misjonäär oma pikka habet silitades ja prille seades. "Ra Watu hoolitses selle eest, et meid hästi wastu wõetaks." Kuid Narau hoigas uuesti ja taganes selle juurest, kelle kannul ta truusti oli käinud.

"Ra Watu saab warsti Lotu", seletas Starhurst, "ja mina tuln teile Lotut tooma."

"Ma ei waja sinu Lotut", ütles Buli uhkelt.

"Ja ma tahan, et täna saaks sind surmatud."

Buli noogutas ühe mäelaniku poole peaga, kes nuiaga meheldes ette astus. Narau tormas lähemasse maita ja katjus end naiste ja mattide wahelse peita; kuid John Starhurst kargas nuiast läbi ja haaras kätega timuka kaela ümbert kinni. Sarnases seisukorras hakkas ta oma tuleku põhjust seletama. Sellest seletusest olenes ta elu ja ta teadis seda, kuid siiski ei olnud ta äritatud ega kartunud.

"Sa tahad kurja teha, kui sa mind tahad tappa", ütles ta mehele. "Ma ei ole sulle kurja teinud, ka ei ole ma Bulile kurja teinud."

Ta hoidis kõwasti mehest kinni, nii et see ei saanud teda kuidagi nuiaga lüüa. Ja ta waidles edasi oma elu pärast.

"Mina olen John Starhurst", ütles ta rahulikult. "Ma olen töötanud Fiji saartel kolm aastat, ja ma ei ole omale kasu püüdnud. Ma olen siia ajunud teie kasu pärast. Miks-pärast tahawad mind mõned mehed surmata? Tapate mind küll, kuid te ei saa sellest kasu."

Buli waade hiilis walaskala hamba poole. Ta oli selle teo eest juba kasu saanud.

Misjonääri ümbritses jalk metslasi, kõik wõitlejaid temaga. Surmalaul, j. o. küpsetus-ahju laul, oli alanud ja John Starhursti nõrka häält ei olnud enam kuulda. Kuid ta wändles nii osawasti ümber metslase, et see kuidagi ei saanud surmahoopi anda. Grirola naeratas ja Buli sai wihaseks.

"Lõpetage temaga!" karjus ta. "Beenike lugu, kui randlased seda kuulwad! — tosin mehi ei saa ühe misjonääriga, kes sõjariistuta ja nõrk kui naine, toime."

"Dota, o Buli", hüüdis John Starhurst kallejate seast, — "ma tahan ka sulle wastu hakata, sest mu sõjariistad on tõde ja õigus, ja ükski inimene ei suuda neile wastu panna."

"Tule siis minu juurde", wastas Buli, "minu sõjariistaks on praegu wilets nui ja, nagu sa ütlesid, ei wõi keegi sulle wastu panna."

Metslased läksid eemale ja John Starhurst jattus Buliga wastamisi, kes end suure okslike nuiast najale toetas:

"Tule mu juurde, misjonäär, ja wõida mind", ütles Buli wäljakutsuwalt.

"Ma tulen su juurde ja wõidan sind", oli John Starhursti wastus, kes enne prilliklaasid ära puhastas ja neid ette pannes lähemale astus.

Buli tõstis nuiast ja ootas.

"Kõige ehitaks, minu surm ei too sulle mingit kasu", algas misjonäär.

"Mu nui wastab selle peale", wastas Buli.

Jga Starhursti wäite peale wastas Buli samuti ja walwas hoolega, et misjonäär mitte nuiast läbi ei kargaks ja kaelast kinni ei haaraks. Ja nüüd sai John Starhurst aru, et surm on kätte jõudnud. Ta jättis päästnise katse. Palja peaga seisid ta päikese paistel ja palus waljusti — saladusline kogu ja möödapääsematu walge inimene, kes piibliga, püksiga ehk rummi pudeliga wõidab kookunud metslast igas tema kindluses. Riisama seisid nüüd John Starhursti Buli ees Gatokast.

"Anna neile andeks, sest nad ei tea, mis nad teewad", palwetas ta. "O Isjand! halasta Fiji üle! Ole armulik Fiji üle. O Jehoo-wa! Kuule mind sinu Poja nimel, kellele sa surma andsid, kes selle abil tegi kõik inimesed sinu lasteks. Sinu juurest oleme tulnud, sinu juurde tuleme tagasi. Maa on pime, o Isjand, maa on pime! Kuid sina oled wägew, et meid päästa. Mata omad käed, o Isjand, ja päästa Fiji, waesed Fiji inimeselõhjad!"

Buli kaotas kannatuse.

"Nüüd tahan ma sulle wastata", ütles ta ja lõi nuiaga, mida ta mõlema käega hoidis.

Narau, peitudes naiste ja mattide wahel, kuulis lööki ja kookus. Siis algas surmalaul ja ta mõistis, et misjonääri teha lohistatasse ahju juurde, kui kuulis sõnu:

"Wiige mind hästi! Wiige mind hästi!"

"Mina wõitlestin oma maa eest."

"Sumalale tänu! Sumalale tänu! Sumalale tänu!"

Üksik hää kuuldus üldisest karest:

"Kus on julge mees?"

Sajad hääled hüüdsid wastuseks:

"Surnud, weetakse ahju ja küpsetakse ära."

"Kus on argpüks?" küsis hää.

"Bögenes edasi teatama", karjusid sajad hääled. "Bögenes edasi teatama! Bögenes edasi teatama!"

Narau hoigas hingepiinas. Wanad laulusõnad olid õiged. Tema oli argpüks ja talle ei jäänud muud üle, kui ainult minna ja jutustada teistele.

Rõrgus Laps.

India kirjanik Rabinranath Tagore.

I.

Raicharan oli kaasteisikümmend aastat wana, kui ta teenrina oma peremehe majasse tuli. Ta oli pärit jeshamast kastist kust ta peremeesti ja talle anti ta peremehe wäike poeg hoida. Kuni aastad kadusid, lahkus pois Raicharani jülest ja läks kooli. Koolist läks ta ülikooli ja pärast ülikooli lõpetamist walis ta enesele kohtuniku elukutse. Kuni abielusje astumiseni oli Raicharan ta ainus teenija.

Uga kui perenaine majassee tuli, leidis Raicharan ühe peremehe asemel kaks. Kõik ta endine mõju läks uue perenaise peale üle. See taandati ühe uue tulija läbi. Anukulile jündis poeg ja Raicharan omandas lapse üle oma wäimata tähelepaneku tagajärjel warsti täie mõimu. Ta kiigutas teda wahetewahel oma kätel, kõneles temaga mingisugust riimimata lapsekeelt, wajutas oma näo just lapse näo juure ja tõmbas selle sealt jälle mingisuguse krimpjutuuga tagasi.

Müüd ostas laps juba roomata ja üle läwe wõida. Jooksis Raicharan tema juure, et teda kinni püüda, hakkas laps naerma ja katjus plehtu panna. Raicharan imestas kõrge kunsti ja juure terawmeelsuse üle, mida laps ilmutas, kui teda püüti. Harilikult ütles ta oma perenaisele täis jaladusklikku aukartust pilgus: „Teie pojaft saab lord kohtuherra!“

Omajal ajal tulid uued imed. Kui laps ju täima hakkas, tähendas see Raicharanile uut ajajärku inimkonna ajaloo. Kui ta oma isa pa-paks ja ema ma-maks ja Raicharani Chan-na'ks nimetas, ei tundnud Raicharani rõõm piiri. Ta jooksis jeda uudist kõigele maailmale teatama.

Mõni aeg hilem nõuti Raicharanilt, et ta oma andekust teistel aladel ilmutaks. Ta pidi näitujeks hobuse oja etendama, kuna ta ohjad hammaste wahel wõttis ja jalgadega taha löi. Ka pidi ta oma kaitsealusega maadlema, ja kui ta sellega hakkama oli jaanud, et wiimaks enda lastis seljaki, wõidetuna, maha panna, oli häbataja juur.

Sel ajal paigutati Anukul Badena ringkonda uuele kohale. Kalkuttast läbi reisides ostis ta pojale wäike kätjwantri. Samuti ostis ta temale kollase atlaskeuefese, kuldaärtega kübara ja paar kullast käe- ja jalawõru. Raicharanil oli wiisiks alati jalutama minnes nee asjad kaasa wõtta ja kaskwandikule ümber panna.

Siis tuli wihma-aeg; päew päewa järele woolas wihma nagu oawarest. Simutas jõgi, nagu määratu suur madu, sõi terrassid, külad, wiljapõldusid ja kattis oma woogudega kõrged rohud üegi liiwaküngastel. Aeg ajalt kajas sügaw mürin, kui jõetaldad pudenesid. Beajõe wahetpidamatu mühin kajas kaugele. Wahu kogud, mis kiskuwalt mööda weeti, näitajid filmale jõe wee kiirust.

Ühel õhtupoolel läks ilm selgeks. Oli küll weel pilwi, aga õhk oli jaha ja selge. Raicharani wäike despoot ei soowinud niijugusel ilusal õhtupoolikul koju jääda. Tema kõrgus wõnis wantrise. Raicharan aegade wahel, wedas teda pikkamisi edasi, kuni nad jõe ääre riispõldude juure jõudsid. Põllul ei olnud kedagi ja jões puudusid paadid. Teisel pool wett olid pilwed läänes katti rebitud. Päikse loojamineku tumm pühaklikkus ilmus kõrges oma kühwas toreduses. Keft jeda waitust tähendas laps äkki sõrmega oma ette ja hüüdis:

„Channa! Süs küll!“

Just seal ligidal, keft mudamülgast, seifis juur kadambapuu täis õisi. Tema kõrgus Laps filmiuses teda himulikul pilgul, ja Raicharan jai ta ihast aru. Alles hiljuti oli ta neishamadesi diekoharatest teinud wäike wantri ja laps oli üliõnnelik olnud, kui tahtis jeda nõbrist edasi-tagasi tõmmata, nii et Raicharan terve päew otja enesele ei olnud tarwitjenuid ohje jahu wõtta. Tema ülendati hobuse-seisusest ratsapooi-seisusesse.

Uga Raicharanil polnud lusti sel õhtul põlwini poris poterdada, et lillesid juure saada. Sellepärast näitas ta sõrmega ruttu teisele poole ja hüüdis: „Waata, laps, waata! Misjugune lind!“ Ja kõikjugu hääl tehes lühtas ta wantri puu ligidalt ruttu eemale.

Uga laps, kellest saatus tahab kohtuniku kaskwatada, ei lasse ennast nii kergesti tüsjata. Ja pealegi ei olnud filmapilgul ka midagi, mis ta filmi oleks wõinud oma peale tõmmata. Ja alati ei saa ka ettekujutust kaululinnust alles hoida.

Wäiksel peremehel oli kindel otjus ja Raicharan oli oma kunstiga kühwal. „Hea küll, laps“, ütles ta wiimaks, „istu sina waitjelt wantris ja mina lähen ning toon sulle ilusa lille kätte. Uga ole ettewaatlik, et ja wee ääre ei lähel!“

Seda beldes paljastas ta oma jalad põlwini ja läks läbi nõretawa muda puu juure. Sama filmapilgul, kui Raicharan lahkus,

lippas ka peremees tulise ajuga keelatud mee poole. Laps nägi jõe mööda woolawat, jookstes, puitides ja mullfudes. Näis, nagu oleks tubat sõnatuulmata woolest mõne juurema Raicharani eest plehku pannud, ise tuhande lapsena naerdes. Nende hullust nähes satus inimlapse süda ärevusse ja rahutusse. Ta ronis salamahiti wankrist wälja ja lippas minema, ikka jõe poole. Teelt mõttis ta kepiteje ja kummardas üle jõe ääre, nagu oleks ta õngitjeda tahtnud. Jõe wallatud waimud näisid teda oma saladuslikkude häältkuga oma majasse mängule kutsumat.

Raicharan oli puu küljest peotäie õisi noppinud ja tõi neid nüüd kuue hõlmas, nagu naerul, tagasi. Aga kui ta wankri juure jõudis, ei olnud seal kedagi. Ta waatas ringi, — ei kustil midagi. Ta waatas tagasi wankri peale — ei kedagi!

Sel õhmel koledal filmapilgul tardus ta weri joontes. Ta filmade ees seisis terve maailm kui paks udu. Oma murtud südame sügawusest wirutas ta wälja läbitungiva hüüde: „Herra, herra, wäike herra!”

Aga ikkagi hääli ei wastanud: „Chan-na”. Ikkagi laps ei naernud wallatult, mingisugust rõõmuawaldust ta tagajituleku üle ei kajanud. Minult jõi woolas edasi, — nagu puitjawa, mulljawa heliga nagu ennegi — nagu ei oleks ta midagi teadnud ja nagu ei oleks tal aegagi tähele panna nii piisest inimlikku sündmust, nagu jeda on ühe lapse surm!

Kui õhtu jõudis, jäi Raicharani perenaine wäga rahutuks, ja saatis mehed igale poole wälja neid otsima. Mehed läksid laternatega ja jõudsid wiimaks Badena kaldale. Seal leidsid nad Raicharani põldubel marutuulena edasi-tagasi jookswat ja meeleheitlikult hüüdwat: „Herra, herra, wäike herra!”

Kui nad Raicharani wiimaks olid koju toonud, langes ta perenaise jalgade ette maha. Nad raputasid teda ja küsisid talt ja küsisid ikka jälle, kuhu ta laps jätnud, aga kõik, mis ta ütelda wõis, oli, et ta midagi ei teadnud.

Kuigi igalühel arwamine oli, et Badena lapse ära neelanud, jäi südamesse ometi luuraw kahklus. Seis wäljaspool killa oli õhtu-poolikul mustlast nähtud ja teatud kahklus langes nende peale. Ema läks omas meelikus walus nii kaugele, et arwas, nagu oleks Raicharan ta lapse ise ära warastanud. Ta kutsus Raicharani kaeblikult paludes kõrwale ja ütles:

„Raicharan, anna mulle mu laps tagasi! Oh, anna mulle mu laps tagasi! Wõta niipalju raha kui tahad, aga anna mulle mu laps tagasi!”

Raicharan lõi kõige wastuse asemel enesele

ainult otja ette. Siis ajas perenaine ta majast wälja.

Unatul katjus mõistuse põhjustel oma naist jellest ülekõhtujust kahlustujust kõrwaldada: „Miks pidi ta siis niisuguse kuriteo tegema?”

Ema wastas ainult: „Lapsel olid ju kuld-ehked kaelas. Kes teab!”

Ja mõimata oli sellejärele temaga veel waielba.

II.

Raicharan läks ise oma küllasse tagasi. Senni ei olnud tal poega ja ei olnud lootustki, et talle nüüd veel poeg sünniuks. Aga enne kui aasta mööda läks, sündis, et ta naine talle poja siskis ja suri.

Waldaw wiha ajus kõige pealt Raicharani südamesse jeda uut last waadates. Tema hinge põhjas uinus kuri kahklus, nagu oleks wäike herra asemel usurpaator tulnud. Ka uskus ta raske haawaniie olemat, õnnelik olla oma pojaga, selle järele, mis peremehe wäikele lapsele juhtunud. Tõesti, kui tal ei oleks olnud leifi õde, kes lapsele emaks hakkas, laps ei oleks kaua elanud.

Aga Raicharani südames sündis aegamööda muudatus. Sündis midagi imelikku. Uus laps hakkas wallatult ringi roomama ja üle läwe ronima. Näitas naljakat tarkust, kui eest ära lippas. Ta hääli, ta naeru ja nutu kõla, ta liigutused olid wäike herra omad. Mõni päew, kui Raicharan ta kisa kuulas, hakkas ta süda meelikul wastu rinnaluid taguma, ja tal oli, nagu ksenidaks ta endine herra ku-jagil tundmata surmamaal, sest et ta oma Chan-na oli kaotanud.

Bhailna (selle nime oli Raicharani õde lapsele annud) hakkas warsti rääkima. Ta õppis ütleva pa-pa ja ma-ma lapselikul wiisil. Kui Raicharan neid armjaid sõnu kuulis, jäi talle saladus äkki selgeks. Wäike herra ei suutnud oma Chan-na nõidusest pääseda ja oli sellepärast uuesti ilmale tulnud tema enese majas.

Tõendused jelleks seisid Raicharani meelest kõigest kahlustujust kõrgemal.

Õsitleks: Uus laps oli warsti peale wäike herra surma sündinud.

Teisets: Raicharani naine ei oleks omas keeltes tial enam mõinud last sünnitada.

Kolmandaks: Uus laps jooksis niisama kalduvalt ja hüüdis pa-pa ja ma-ma. Si puudunud mingisugust märki, mis ei oleks tähendanud tulewase kõhturiku peale.

Siis tuli Raicharanile äkki meele ema hirmus süüdistus.

„Ah”, ütles ta enesele kõhtudes, „ema sü-

damel oli õigus. Ta teadis, et ma ta lapse olin ära warastanud."

Kord sellele otjusele jõudnud, oli ta täis kahetjust oma endise hooletuse üle. Ta andus nüüd ihu ja hingega uuele lapsele ja temast jai talle kõige ohvrimeelsem hoidja. Ta haldas teda kasvatama, nagu oleks ta mõne rikka mehe laps: ostis kashwantri, kollase atlas-kuuekehe ja kuldäärega tübara. Sulatas kõik oma kadunud naise ehted kompu ja tegi kuldshed kää- ja jalawõrud. Ta ei lastnud oma last ial naabrilaste seltsi mängima, waid jäi ise ta saatjaks ning seltsiliseks õbb ja päewad. Kui laps poisiks kirjgus, oli ta nii ära hellitatud ja nii uhkesti riides, et külalapsed teda „armuliseks herraks" nimetasid ja tema üle nalja tegid; wanemad inimesed pidasid Raicharani lapse asjus lootsiks.

Wimaks tuli poisile aeg kooli minna. Raicharan müüs ära oma wäike maatüki ja läks kallutusse. Seal leidis ta enesele juure wawaga teewi koha ja saatis Bhailna kooli. Ta pani kõik kaalule, et poisile kõige paremat kaswatust, kõige paremaid riideid ja kõige paremat toitu mureteda. Ise elas ta sel ajal peotäiest riisist ja ütles iseenesale salalikult:

„Sa minu wäike herra, mu armas wäike herra, ja armastasid mind nii wäga, et tagasi tulid minu majasse. Iial enam ei pea sa hooltusesse jääma!"

Nii läks kaksteiskümmend aastat mööda. Poisil oskas hästi lugeda ja kirjutada. Ta oli rõõmus ja terve, pani suurt rõhku oma wälismuse peale ja kandis isäärانىs hoolkasti oma juukseid. Tal oli pillawuse kalduwusi ja raha lendas aina ta käes. Iial ei juutnud ta Raicharani täiesti ka oma isaks pidada, sest et sel wäga palju teenri kalduwusi oli. Pealegi ei ütelnud Raicharan kellelegi, et tema ise selle poisi isa oli.

Mutuse õpilased, kus Bhailna kosti peal oli, tegid Raicharani maamehe kummete üle nalja; isegi Bhailna toetas neid ise selja taga. Kuid südame põhjas armastasid ometi kõik õpilased Raicharani tema headuse ja õrnuse pärast, niisama ka Bhailna. Aga, nagu öeldud, oli see armastus ülewalt alla.

Raicharan jäi wanemaks ja wanemaks ja ra peremees laitis teda alati korratu töö pärast. Kuid wiletja toitmise tagajärjel oli ta rammu rangenud ja kõhjud kadunud. Ta unustas tihti ja ta mõistus läks nüris. Aga peremees nõudis temalt korraliku teenri tööd ja ei leidnud wabandust. Raha, mis Raichoran maa eest oli saanud, oli otsas. Poisil aga murises alati oma riiete üle ja nõudis enam raha.

III.

Raicharan tegi otjuse. Ta andis koha, kus ta teenriks olnud, kääst, jättis Bhailnale pisut raha ja ütles: „Mul on kodukülas mõni asi ajada ja ma tulen warsti tagasi."

Ja koha läks ta Warajetti, kus Anukul kohutimiks oli. Anukuli naine oli weel ikka murest murtud. Sest teisi lapsi ei olnud tal olnud.

Ühel päewal puhkas Anukul pika, wäsitawa päewa järele õues. Tema naine ostis parajasti ühest kerjust kaupmehelt kalli hinna eest rohu, millest räägiti, et selle tarwitaja kindlasti lapse saab. Dues kajas teretaw hää. Anukul läks wälja waatama, kes seal oleks. Oli Raicharan. Anukuli süda läks ärdaks oma wana teenrit nähes. Ta küsis talt üht ja teist ja ütles, tulgu ta jälle tema teenistusse.

Raicharan naeratas wäsinuna ja wastas: „Mina soowiksin perenaisega rääkida."

Anukul läks Raicharani seltsis tupp, kus perenaine teda aga mitte nii soojalt wastu ei mõtnud kui peremees. Raicharan ei pannud seda tähelegi, waid pani käd kofku ja ütles:

„See ei olnud Badena, kes Teie lapse warastas. Mina olin see!"

Anukul hüüdis: „Suur Jumal! Ha? Kus ta on?"

Raicharan wastas: „Ta on minu juures. Tunahomme toon ma ta siia!"

Oli pühapäew. Sel päewal kohut ei peetud. Mõlemad abikaasad wahtisid maanteele, ootasid juba wana hommikust jaadik Raicharani tulekut. Kell 10 tuli ta, Bhailna kää kõrwal.

Anukuli naine mõttis poisi ümbert küsimata ja metsikus ärewuses kinni, kord naerdes, kord nuttes, kotas teda, suudles ta juukseid ja otjaesist ja wahtis talle näkku näljasiilmil. Poisil nägi kena wälja ja oli riides nagu herrapoeg. Anukuli süda woolas üle järjst õrnuse tormist.

Sellepärast küsis temas peitum kohtunik: „Dn sul tõendus?"

Raicharan ütles: „Kuidas mõiks mul tõendus olla niisuguse teo jaoks? Jumal üksi teab, et ma teie lapse warastasin, ja ei keegi teine maailmas."

Kui Anukul nägi, kui hirmuvalt ta abikaasa poisil kaelustas, siis jai ta ka aru, et kõik tõenduste nõudmine oleks kasuta olnud. Targem oli juba uskuda. Ja siis, — kust pidi niisugune wana mees, nagu Raicharan, niisuguse poisi saama? Ja mispärast pidi ta ustaw teener teda petma ei millegi pärast?

„Aga", jalkas ta waljult, „Raicharan, sina ei tohi siia jääda!"

„Kuhu pean ma minema, herra?" ütles

Raicharan lämbunud häälel ja pani käed kokku, „mina olen wana. Kes wõtab ühe wana mehe teenistusse?“

Perenaine ütles: „Jäta ta jii. Minu laps tunneb jelle üle headmeelt. Ma annan talle andeks.“

Uga Anukuli kohtunikulif jüdametunnistus ei tahtnud seda lubada. „Ei“, ütles ta, „seda ei wõi talle andeks anda, mis ta on teinud.“

Raicharan langes põrandale ja wöttis Anukuli põlwele ümbert finni.

„Herra“, kirjendas ta, „jätta mu jii! See ei olnud mina, kes seda tegi. See oli Jumal!“

Anukuli jüdametunnistus oli kurbemini tabatud kui iial enne, kui Raicharan oma süüdi katjus Jumala peale weeretada.

„Ei“, ütles ta, „seda ei wõiks ma lubada. Mina ei wõi kind iial enam usaldada. Sina olid äraandja.“

Raicharan tõusis üles ja ütles: „See ei olnud mina, kes seda tegi.“

„Kes see siis oli?“ küsis Anukul.

Raicharan wastas: „See oli minu saatus.“
Uga üheski haritud inimene ei wõinud seda wabandawaks põhjusteks arwata.

Anukul jäi paendumatuks.

Kui Bhaina nägi, et ta rikka kohtuherra poeg oli ja mitte Raicharani poeg, oli ta ehtii vihane, sest ta arwas, et teda kõi see aeg ta jündimise õigusjega oli petetud. Uga kui ta Raicharani kurbtust ja wiletjust nägi, ütles ta ijale suuremeelsena:

„Jsa, anna talle andeks. Sa kui sa teda meile ei jätta, siis anna talle iga kuu wäike abiraha.“

Kui Raicharan seda kuulis, ei ütelnud ta enam sõnagi. Ta waatas pojale wiimast kor- da näkku ja kummardas oma wanade herraste poole. Siis läks ta wälja ja kadus maailma rahwa hulka.

Kuu lõpul saatis Anukul talle ta kodukü- lasse pisut raha. Uga raha tuli tagasi. Seal ei leidnud Raicharani-nimelist meest.

Sõõming.

Ungari kirjanik Zsigmond Moricz.

Kõik rääkisid, et suurtauriku tütar homme mehele minna. Pärast lõunajõki heitis wil- jaforistajad wihkude warju wõi rehadeft ja wisklades tihitud wäikeste tellide alla puhkama. Seal andis mõni pealelaotatud kurb wõi rät- tif nende näole wilu warju. Sellest aitab. Seft keegi ei taha saada päikesepistet.

Janos Kis sõi ära õunajupi, mille ta ted- retäheline, lollakas poeg, kes ijale täpselt jarnane, talle põllule järele toonud. Siis waa- tas ta ringi, aga oli liig laisk lähema wilja- wihu juurde minema, sellepärast heitis ta ko- he sinajasamasse kõrde maha, kus ta oli istu- nud. Kübara wöttis ta näole ja jäi wiibimata magama. Ta kuulis ainult weel, et ta Saru- dy pulmadeks ühe wõjka lastwat tappa.

Siis uinus ta.

Keegi ei pannud teda tähele, isegi poeg. See wöttis sawipoti ja waatas sinna jisse, kas ija wahest midagi ei ole järele jättnud. Mitte tiskagi! Pott oli nii tühi, nagu oleks koer Bodri ta juba puhtaks laskunud. Pois wiskas poti maha ja läks koerale järele mida- gi ostima.

Urgates oli Janos Kis'i esimene asi see, et oma suud laskus. Unes oli ta pulmas wiibi- nud ja enda wäga täisjõõnud. Ta meel oli tujane, et ta enam ei mäletanud, kus ta unes

oli wiibinud ja mis ta õieti oli jõõnud. Pa- rem oleks wõinud ta edasi magada! Terwe eluaeg oli ta pidanud kõigest loobuma, ja selle- pärast ei wihastanud ta niidiki kama. Ta pöö- ras teisele küljele ja tahtis uuesti magama jääda. Kuid see ei läinud korda. Ta lihtas määrbinud õlgekübara näolt ja tundis head- meelt, kui aasalt-tulew wilu tuul ta näost üle woogas.

„Tont wõtku wana Sarudy,“ mõtles ta. „Olen tema eest eluaeg waewa näinud, ja niid wõiks ta mu tõesti oma tütre pulma kufjuda. Saaksin kord kõhu korralikult täis süüta!“

Ja ta hakkas sõrmede peal harutama:

„On lihajupp. Hea, kollane raswane ka- najupp. See on tore; sellest jõõn suure talbre- tu tüie.“

Ja ta õgiski juba suppi ja näris wäikeid kõwu kimppe, mis tal peotäie kaupä kõrist al- la läkfid.

„Hei, mehed, üles tööle!“ kirjendas keegi.

Janos Kis ei liigutanud. Talle tuli meel- de, kord, lapsena, wiibinud ühes pulmas su- gulaste juures, ja saanud terweft pidusõõgiste ometi ainult ühe kanajala.

Sjääralik wihä waldas ta. Ta käi läks ru-

fikasje ja ta tundis, et mõiks katelda ja kõit puruks peksta.

Pikkamisi tuli talle jälle meelde, mille peale ta waremalt mõtelnud.

„Siis täidetud loogid. . . neid mõiks ma süüa 60. . . aga kui mitte 50, siis parem mitte ainultki. . .“

„Tõble!“ hüüti uuesti.

Ka Janos kis ajas enda pikkamisi pästi. Ta kõht oli tühi ja ta õffis nõgitanud potti. See oli tühi. . . ka ennist ei olnud seal muud sees, ainult wilets kõrt.

Ta lükkas potti wihajelt ja põlglikult, ja nurdis poti küljest, mis nii kui nii traadiga seotud, tüki ära. Traaditüki jäi talle saapa külge.

„Wõtaks sind tont!“ kirus wana kis ja lükkas küllud jalaga kaugele. „Mitkuaa kui elan, pean waesuses wirelema. See wana ihnuškoit mind juba ei kutsu!“

Kogu päewa oli ta pahas tujus. Kuid seda ei märganud keegi, sest Janos kis oli üks neist wägemata inimestest, keda keegi ei märka. Nii elutses ta, ilma et minutiski oleks muutunud huwitawaks inimeseks. Ta ei olnud ei tugew ega nõrk, ei wäike ega suur. e ka kõwer; tal oli suur kõrisõlm: mis oleks jäänud tema juures silma paistma!

Ta oli jät harilik inimene kahe silmaga ja ninaga, ta wurrud olid tal. Oma aju ei waewanud ta iialgi. Hommikul kõwis üles, õhtul läks magama; kui aeg käes oli, wõttis ta naise, ja sel puhul oli ta oma kõhu wiimast korda täis söönud. Ta jäi sellest isegi haigeks. Sõdur polnud ta olnud, küllast oli ta waewalt kümme korda lahunud, ja see sündis ainult siis, kui laadale läks. Südamest naernud on ta elus ainult kord — tookord, kui ta terve perekonna õhtusöögi kinni pistis ja isa teda selle eest tahtis maha löüa, aga wana hakkas, lõõgiks hoogu wõttes, mankuma, kustus ja lõi pea wastu seinale kätti. Selle kätte ta hiljem surigi.

Janos tundis ainult weel ühe asja wastu huwi: söömise wastu. Söögi pärast togis ta mõnikord naist, ja kui ta kord juba millegi peale mõtles, siis oli see hea söök. Kuid sellegi üle polnud tal palju mõelda, asjata waewas ta ennaft, kogemused ei aidanud teda.

Õhtul, kui nad koju läksid ja suurtaalunikule töd üle aru andsid — küllas jäi iga tööline oma käest — ütles wana Sarudy:

„Meheh, naised, homme õhtul tulete kõit pulmasöögile. Süüa wõite, niipalju kui talle-gile kõhtu mahub!“

Janos kis'il hakkas peaaegu pea ümber käima. Ta otse ehmatas, kartes, et sellest üles-andest küllalt hästi jagu ei saa. Teised tööliised

hõiskasid, tema waikis ja seisis kõigist tähelepanemata kaswawas pimeduses. Siis läks ta, nagu teisedki, raskel sammul koju.

Kodus jäi ta oma õhtusöögi — see oli hapu klišupp — waikselts ja sõnatult. Ündis kaswile, kes nāugus ja ennaft ta jala wastu hõõrus, jalaga hoobi. Ja ei mõtelnud millegi peale. Tal oli üsna naljakas tunne, nagu ootaks teda suur, suur ülesanne, kõige suurem ta elus. Selge talle asti weel kättja ei olnud, aga ta mõtles hirmuga homse söömise peale.

Terwe öö magas ta rahutult. Tihti ärkas ta üles ja wāherdas kaua unetult selle homse peale mõeldes täitis teda suur rahutus.

Ta laotas jälle sõrmi:

„Kõige õfiti: tuleb lihajupp — sellest sõnma terve weetapa täie.“

Ta hirmitas. Kui walataks mõneste waati kokku kõit kartulijupid, kõõmlesupid, klišupp, jahujupid, ploomisupid ja kõit muud toidud, mida ta kogu eluaeg peaks sööma — aiatai! Niifugust suurt waati ilmas ei olegi, isegi Erlau piiskopi keldris pole nii suurt waati! Ja kui, wastuoltsa, weetaks kokku kõit need toidud, mida ta iial söönud — mitte see pottki ei saaks sellest täis, pott, mida ta täna põõsul jalaga tõukas!

Õktselt oli tal, nagu oleks tal saabas weel jalas ja pott traatipidi weel selle küljes. Tugewasti lükkas ta jalaga. Wõõdi oleks selle all kohe kokku langenud, aga õlgekott, mille peal ta lamab, ei kõõsanudki, kuigi tõuge tugew oli.

Janos kis tahtis waesust ja wiletsust kaugele liikata.

Hommikul ärkas ta tujaselt. Miipea kui ta une filmist hõõrus, tundis ta kibikust rinnas selgesti. Näis, nagu oleksid teda pigistanud raudkäed.

Ta kulnud läksid kipra:

„Tont wõtku wana Sarudy! Sõõn ta täna waeseks. Olen tema eest ju küllalt orjanud!“

Ta ei julenud einetti wõtta. Ka lõunal ei söönud ta, kartes, et tal õhtul isu ei ole. Muudu, kui ta naisega oli külitsemud, juhtus ta, et ta päew otja ei söönud, aga seda ta ei märganudki. Täna aga tõmbasid sooled kokku ja ta pea läis nälja pärast ringi. Ta surus hambad kokku, pigistas lõualuud kinni ja waatas tarretult. Rõõwlooma wjadusega wõitles ta himu wastu. Uga jäi kindlaks ja ei söönud.

„Wiiskümmend täidetud lihakooki!“ kordas ta ja niitis meeliskult wiljakõrri, korralikult kui niidumasin. Unustas kogu maailma oma ümber. Ei näinud suurt neljamurgelist

nisupõldu, ei näinud teisi töölisti oma ümber, ei tunnud kedagi, ei tunnud midagi, tal polnud ei minevikku, ega tulevikku, kõik ta olemus oli muutunud ainsaks suureks tahtmiseks. Ja ta tundis, et ta siifikond ja kõht munitusid wastuvõtlikuks kuulmata tööle. Nii, kuidas ta seal leetivail filmil seisis, oleks tal lust olnud vihke õgida, nagu pekkumasiin neid õgib!

Viimaks jõudis õhtu. Nad lõpetasid töö ja läksid kiilla. Seal pidustati ju lõunast kaadik. Si olnud aega ennast weidike pesta-gi, kohe istuti kaetud laua juurde.

Jonas kis sattus laua nurka. Seda parem. Ta toetas selja seinale ja — tulgu nüüd waenlane! Sama meesiku ja pimedate otsustawusega mõis üks ta esivanematest kord kaastuhat meest tugewale Lürgi sõjaväele vastu astuda.

Toodi supp.

Jonasele ei olnud midagi ei palju ega vähe. Ta sai kaunis sügawa talbriku, mille tüduruf ääreni täitis. Peal ujus rasw vormepakufelt, ei sünnitanud enam väikseid filmi, naid oli ainus suur film.

Jonas kis mõttis puulusika ja hakkas rahulikult ja tõsiselt tööle. Ta siifikond wari-fes ja waewalt suutis ta oma himu talkutada.

Kümnenenda lusikatäie juures ta otse ohmus.

Sest ta tundis kõhu täis olevat.

Ta kahwatas ja tundis, kui jõuetu ta oli ja kui raske ta ettemõte. Peast käis tal läbi, et ta oma ülesannet ei jaks täita.

Ta tõmbas kulmud kippa, aga ta mõitles edasi.

Masinklikult, nagu ta ennem wikatit keerutanud pahemale ja paremale poole, tõstis ta nüüd lusikat suu juurde, kuni talbrek tüh-jaks sai.

Siis tundis ta siidamepääritust ja wastikust. Toit oli ta lahja toiduga harjunud kõhule liig raswane ja teraw.

Siis tulid käbid. Maitstawad, raswased, koorega üle walatud. Ta sai neid talbretu täie.

Ja Jonas kis mõttis murtud kahwli kol-lase lunnepeaga ja hakkas niisamasuguse hoole-ga kätte kugistama. Ta ei tunnud toidu maitset, tundis kõhus pigistust ja oleks hea-meelega wälja wabasse õhusse läinud. Wõi vähemalt tahtis ta kiruda, waljusti kiruda. Käikimata waluga, kadefusega filmitjes ta teisi oma ümber. Kõik olid rõõmsad, naerfid, sõid. Tema aga teadis, et ta asti räbal oli. Ta pigistas hambad kokku ja ulatas talbretu kolmanda toidu tarwis. Need olid läätjid sea-lihaga. Teised sõid, mis tahtsid, tema sõi kõik.

Nii kestis see ilma maheta kaks tundi.

Siis tulid lihakoogid.

„Wiiskümmend!“ ütles Jonas enese-

le, ja ta pill tuhmus.

Koofide wahel olid weel lihakiikid. Ja Jonas kis otsustas neid koofide wahel süüa. Kuid . . . ta tõusis kohkudes püsti . . . ta filmad turfusid üles, ta kaelapooned paisusid kui köied.

Viimase meelemärgusega jookkis ta toast õue.

Moorusepuru juurde jõudes, wabanes ta hädast. Lihakiik, mis talle kõrisse läinud, li-bises suhu tagasi. Ta filmad täitusid pisara-tega ja ta pigistas lõwad kokku, nii et neid ise-gi kiil ei oleks suutnud awada.

Siis ütles ta kirglikus ekstaasis enesele:

„Kärwa, koer!“

Ta tahtis lihakiiki wiesti alla neelata. Kuid see ei läinud müüdi korda. See jäi jälle kõrisse, ei liikunud edasi ega tagasi.

Jonas kis wehtis kättega õhus. Ta wikk kõht keha prantsatas maha. Waluga wäher-das ta tiiki aega maas, siis jäi kõik waltseks.

Keeqi ei märganud, et Jonas kis kadus, nagu sedagi ei olnud märgatud, et ta seal wiibis ja et ta üldse oli elanud.

Tsükloon.

Prantsuse kirjanik Claude Farrère.

Kes seda wiisooni on näinud, on ta mulle ise jutustanud. Ja ma tean palju weel imeli-maidki asju. Kuid teile, kes te mitte ei suitseta, ei näi nad arwatawasti mitte nii wäga imelikud olevat. Teie intelligentide, mida pole teritanud oopium — näwad säärased asjad ehk wäga lihtsad ja normaalsed. Jutustan teile seepärast ainuüksi sellest ühest wiisioonist.

Kes teda on näinud, pole mõni walelik wõi hallutsineeritu, sest ta suitsetab. Oopium awab inimeste filmad ja nõuab neilt awalikkust. Ma ise ei suitseta wande pärast, mis olen an-nud. Kuid ma walman iga õõ suitsetamis-toas ja uinum matil, kui läbi aina tungib hall hämarus ning sumrib kahwatama lambi kol-lase walguise. Ja must suits, millega ta joo-

nustab ja mis täidab fogu maja — tungib siis ka minu ajusse, valgustab mu waimu ning annab julgust ja awalikku meelt.

Jutustan teile lihtsalt edasi, mis ta mulle on rääkinud, ilma et sõnagi juure lisaksin. Samasime selgi õhtul nagu iffa rahulikult üks-teise kõrwal — suitsetamiskojas. Me polnud üksi. Oopium armastab, kui kõik ta usklikud koos on. Ka faks naist lamas mattidel. Ühe naine ei tohi nimetada, sest ta oli seda, mida hiiutakse a u s a k s daamiks; ta tuleb siia ainult salaja, et meiega suitsetada, ja ta mees — postilaewa kapten — ei tea sellest midagi. Teist hiiutame meie „Zoujou“, sest ta lasub end meeste poolt tihti ja meeleldi tarwitada mänguasjaks. Usuljal salgastid mõlemad naised mitmekesise eluseisukoha tõttu oma tühjused maha, kuid kõigetajandawa oopiumi mõju mõimaldab, et nad siin sõbrannad on ja tihti ifegi üks-teise kaenlas magama jääwad. — Mattidel lamastid weel kolm noormeest, kes wähe suitsetastid ja enam sirbi pärast siia olid tulnud. Nad olid naiste juures. Gambi walguis oli nii ähmane, et waewalt nende kehad näha olid. Nad ei kuulnudki nähtawasti minu loo jutustajat ja kui nadki seda olesk teinud, siis ei mäleta nad seda wist enam! Sõber suitsetas ja ma waatlesin, kuis ta oma piibud ajetas, ning hingasin musti suitsupilkwi, mis ta wälja puhus.

Ma pole teile weel ütelnud, kes ta oli. Ma ei tea ifegi seda mitte, kui wana ta on, kas ta pika wõi madala kasvuga, olen teda ainult näinud matil lamawat, ja lamp põleb ometi waewaselt. Nimetame teda „Waikiwaks“, sest ta kõneleb alles kolmekümnenda piibu järgi. Ja kui ta räägib, siis jutustab ta alati miski ebaharilikku. Ta on fogu ilma läbi reisinud ja oopium on talle jõudu andnud, et ta temast õieti aru on saanud ja teda oskab hinnata. Usun, ta on wist mõne sõjalaewa komander. Kuid selles pole ma kaugeliski kindel; mis wäljaspool suitsetamiskoda, see mind ei huvita.

Pärast seda kui furd õõsel kaua wistoonidest ja fantoonidest juttu olime wõstnud, jutustas ta mulle järgmist:

„Rõige õudsemad ja salapärasemad waimud pole sugugi need, kes õõseti hulguwad furnuaedabel wõi elukohaks walitud teatud saladuslikud majad, et naeruwäärseid usfmatuid kagistada. Sääraseid waimu tunneme meie suitsetajad kõik ja oleme neid ka näinud. Meie wastu ei sõanda nad miski ette wõtta, sest nad teawad ülihästi, et oopium teeb meid sama kehatusks, nagu nad ife seda on, ja et meie nende juuresolekut õõseti paremini haistame, kui nemad meie liginemist. Kuid olen

teisi näinud, sääraseid waimu, kes ei toimi elusatega, ja need on kõige hirmsamad.

Ütelge mulle, kas mäletate weel „Renard“? Ei? Toepoolest siindis lugu ju ka piklade aastate eest; mäletan ülihästi, et see ajal oli, mil seitsemest heast piibutäiest jatkus, et joobnuks jäätsin. „Renard“ oli ristleja ja läks — ei tea mis põhjusel — põhja; kttas ja pikk laew, mille tere waewalt üle weepinna ulatas; kolm masti aga kõusid kõrgel, nagu tahastid nad tumeda wee eest põgeneda. „Renard“ läks furd wagusal päewal merele ja ei tulnud enam tagasi. Tema asemel tuli tükiloon, kes häwitas fogu ranniku. Kuid seda tükilooni ei saa wõrrelda teiste temafarnastega, ta tuli paremalt poolt pahemala poole, kuna ju tuntud kõjast on, et ta wõnnad Sunda ookeanis alati pahemalt paremale poole liiguwad. See näis mulle tooford kummaline, kuid hiljem ei mõelnud ma enam selle peale. Siis alles tuli mulle see lugu jälle meele, kui mulle furd keegi hollandlane, keda kohtasin kufagil Tonkini suitsetamiskojas — kinnitas, et olla olemas päris eriline tuulispaif, nimelt elawate oleruuste poolt juhitud tükiloonid; neid wõidawat ära tunda sellest, et nad kõigi loodusseaduste kuste omale tee rajawad; tulewad põhjast, kui neid lõunast oodatakse; lähewad paremale poole, kui arwamisel ollakse, et nad pahemala poole peastid minema; lähidalt, nad talitawad täitja ifeeneje pea järgi. Need tormid aga olla kufjade waimude ofkultne meeletawalus, nii kinnitas ta mulle. Nemad ongi, kes jaadawad laewad kõige suuremasse hädaohtu. — Ja ta jutustas mulle paljugi neist.

Ta juttu kuulates tuli mulle meele, et tükiloon, kes „Renardi“ häwitas — wõiks olla üks neist elusatest tormidest. Kuid ma ei pannud seda mõtet tähelegi.

Neg läks edasi ja keegi ei teinud enam tegemist „Renardiga“. Laewa meeskonna naised olid tükk aega musti kleite ja krepploore kannud ning need siis jälle kõrwale heitnud. Paljud olid uuesti mehele läinud. Ühihald, aastad möõdufid. Kui palju, seda ei tea ma kindlasti, sest piibud takistawad mind aegade jooksu kontrollerimast... Olge nii lahke ja kruwige lamp weidi madalamale, leek on liig kõrge ja on selle piibu täitja ära põletanud.“

Ta waikis, kuni seadsin lambi tahti forda. Siis kuulsiime mattidelt waikseid kaebelisiid. Üks naistest oli oma sõbra õrnadele pahwetele järgi annud. Kuid ma ei teadnud kumb, sest „Waikiw“ hoidis parajasti oma nõela üle lambi, ja mina waatlesin huwiga, kuidas oopium kollakaks muutus ja tule kohal laiutades pragises.

Siis jatkas „Waiwin“ oma kõnet, mille pa-
teetilike lauseid saatsid kandlekolnana armu-
ohked.

„Sah, kogu ilm oli umustanud „Renardi“,
mina kui ka kõik teised. Kogu aja kestes pol-
nud ükski temast miski kuulnud! Oli waid
üks tõendus ta hukkumise kohta ja väga kaa-
luw. Üks purjekas oli merest leidnud plangu,
nagu nad on kinnitatud laewapärasje galion-
pildi alla, plangu, mil selgesti olid lugeda sil-
bid Rena... Kaks wiimast tähte puudusid.
Seal polnud kahtlust, ning kõik merimehed
tundsid ära plangu ja tähed.

Seal juhtus kord, et sõitjin Hiinasje, sest
siinsete farmatsebitide oopium mulle ei meeldi-
nud, ta on alawäärne ja mul oli tarwidus
parema järgi... Reisisin minema ja nimelt
juurel ristlajal, mille nime ma hea meelega ei
nimeta, sest mul juhtus temal õnnetus. India
ookeanis tabas meid tšükloon.

Meid oli hoiatatud Udenis, tšüklooni e-
neest teatati meile kaabliteel. Kuid meil oli
fiire, ja seega sõitsime edasi. Komandant tegi
mulle ülesandeks tuulispaja kursori kindlasti
määrata. Teie teate, see pole jugugi raske
ülesanne. Panin toime waatlused, seadisin
riita numbrid ja ulatasin talle õhtul pärast
väljajõitu oma lehe. Seejärgi läksin oma tupa,
lufutasin ukse ja hakkasin juitjetama.

Algul läks kõik hästi. Suitsetasin, kuni
pimenes. Lainetus oli tugew, kuid kui leban
oma matil, ei ärita mind mere wintjutused.
Kuid kui õõ jaabus, tundsin koha, et miski eba-
harilikku teotšil on. Mis, jeda ma ei teadnud.
Kuid aimasin miski tundmatut, midagi üle-
loomulikku, mis meile lähenes ja lähenes. Sel
filmapiigul tundsin, nagu oleks oopium kogu
oma maitse muutnud. Mul oli koguni tund-
mus, nagu oleks suits, mis mu tuba täitis —
lähenerast sündmusest rahutuks tehtud. Kuid
siiski: juitjetasin edasi. Õõ oli jüngelt pime-
daks läinud. Läbi wäikse akna kumerklaasi ei
langenud vähematti walgust.

Kuigi oopium ifegi oli selle mõju all, mis
lähenerast tund pidi tooma — walgustas ta siiski
mu mõtteilma. Sain täielikult aru sellest, mis
ees seisis. Oli kindel, et meid waritses kate-
kordne hädaoht: katekordne, miks? jeda ma
ei teadnud, kuid olin weendunud, et need on
kaks surmawat wõinu, kes meile lähenerwad.
Ja tundsin, et nad lähenerwad tuulispajas, ja
tundsin ka, et meie laew hakkas pöörlema. See
oli siis täitsa loomulik, et ma koha tšüklooni
peale mõtlesin. Kuid ühtlasi tundsin ka ja ni-
melt kõige täiuslikuma teadmisega, et meie
laew pöörles paremalt pahemale poole. Seega
olid siis minu waatlused ja wäljaarwamised
waled. Kuid ma ei wiitnud aega nende mõ-

tete juures, sest jain koha aru, et mu wäljaar-
wamistel polnud enam mingi tähtsust ja et
meil siin tegu polnud harilikku tšüklooniaga.

Ja äkki sündis miski kohutawat: lamp kus-
tus äkitselt ilma iga põhujeta ja mind ümb-
ritsew pilkajus täitis mu hinge sügawa õud-
susega. Kuulsin, kuid hoigastid mööblid ja kuid
matinarmad hirmust kottu kistustid. Ühtlasi
tungis minu kõrwu tuule õõnes hulumine.
Sain filmapiigelt aru, et see tuul polnud ha-
rilik tuul, polnud lihtne, enam-wähem tugew
õhulainte ümberasetamine; olin weendunud, et
tšükloon peab olema elus olewus, mõtlew, nä-
gew olend, kes praegu kindlasti järele mõtleb,
kas tuleb jeda pählikoort-laewa, mil sõitsime
— häwitada wõi mitte.

Olin joobnud ja mu jalad waarusid. See-
gipärast tõusin ühe hüppega pästi. Æstetest
tugewasti kinni hoides, ronisin kommandosil-
lale. Merewisked olid nii tugewad, et suut-
sin end waewalt kinni pidada.

Kui üles trepile olin jõudnud, jäi tuule
hulumine soiku, nagu kellegi kõrgema käsku
täites — ja äkitselt. Kahtlemata ajusime niidid
tšüklooni keskkohta ja Teie teate, et keskmes
alati rahu walitseb. Ühtlasi on aga see kõige
hädaohtlikum koht, sest igalt poolt piirab teda
kohutawa kiirusega edasikormaw tuul.

See petlik rahu andis mulle wõimaluse
püstitõusmiseks, ja ruttu olingi sillal.

Josjorestjeerival weel, mis sarnanes lu-
gematute kuldsjete pisaratega tikitud leinalinale
— liugles meie laewa kõrwal teine sõiduriist.
See oli kitsas pikk laew, mille kere ulatas wae-
walt üle weepinna, kuna ta kolm masti eba-
loomulikult kõrgele küüritasid, nagu tahaksid
nad põgeneda elawate ilmaist. Nad wärisesid,
need mastid, nagu wärelwad refleksid wees ja
nende tipud polnud filmale nähtawad, nad ka-
dusid õõ pimeduses. Laewakere oli aga äärmi-
selt selgesti näha, selgemini kui ükski teine
rauast ja puust ehitatud laewakere. Ja ma
nägin selgesti, kuidas inimesed liikusid kom-
mandosillal, inimesed furnukawatute nagu-
dega, kelle riided olid kaunistatud helkimate
kuldtikandustega. Kuid kogu need asjad olid
lähipaistwad ja läbi laewa plankude, ifegi läbi
inimeste nägin ma merd läikawat josjorlitus
hiilgujes.

Waimudelaew sõitis meist mööda, ilma et
oleksin kuulnud masinate müra. Ta tiirles
waid aeglaselt ifeeneje ümber, ja kui laewa-
pära aeglaselt minust mööda liugles — tundsin
ära galionpildi ja selle all pooleks murtud
plangu, millele järgi olid jäänud ainult kaks
wiimast tähte: ... rd.

Laew eemaldus aeglaselt. Tuul hakkas
jällegi lõõstuma, waljemini kui enne, ja siis ei

näinud ma mistki enam. Oli selge, et elusa tükilooni lehkkoht oli lõpnatusse ära wiinud huffinud laewa fantoomi. — Konisjn fillalt, läksin kajuti ja hakkasin uuesti suitsetama. Kuid oopium oli muutunud nagu piimaks ja piipudel oli wastik mage maitse. See oli, mis mind kõige enam heidutas."

Ta waiakis.

Matkidel puhkawad naised ohkasiid mõlemad õrnuste all, millega neid nende sõbrad üle puistasiid. Mina aga waatlesin piipu, mis waiakse wette kastetud käsnaga hõõrumise tagajärjel jälle heledasti põlema oli hakanud.

Kui mina kuningas oleksin!

Inglise kirjaniku Justin Guntly Mc. Carthy romaani.

7

"Olen mina Teie wend, siis peate Teie ju minu õde olema. Aga Teie räägite peale litanet!"

"Mis sellest, kui Teie wastate?"

Huguette kehitas õlgu.

"Mina ei ütle Teile enam „head õhtut“, seletas ta ja tahtis lahkuda.

"Teie ei pea mulle oma selga näitama, enne kui Teie nägu olen näinud", ütles Villon.

Ja enne kui tüdruk teda sai takistada, oli Villon tal maski näo eest ära kiskunud. Zmes-tades nägi ta Huguette oma ees ja hüüdis üllatavalt tema nime. Zmes-tades selle üle, et ta ära tuntud, astus tüdruk ta ette.

"Kes Te olete", küsis ta.

Wastuse asemel wõttis Villon oma maski näo eest ära.

Huguette waatas talle terawasti näkku, esiotsa, ilma et teda oleks ära tunnud, siis aga lõi ta temale oma käed hõisates kaela ümber.

"François, armas mees, kus paganas ja kõik selle aja ometi emast warjasiid? Mad tõendasiid, et sind maalt wälja saadetud! Kui wapper ja oled! Kust oled ja kõik need ilusad asjad kofku warastanud? Kas warastasiid rahakotte wõi hakkasiid mantlid üle lööma?"

Villon katsus ta küsimistejõge sulguda, üe küsides:

"Mis teed sina siin, abtinna?"

"Zlus lambapea Noel armastab mind juha nädal aega ja mina wean teda ninapidi. Suudle mind!" tungis ta ja lähendas oma näo temale.

Villon ajas pea selga.

"Sa peaksiid oma suudlusjed ilusale lamba-peale Noelile hoidma".

Wihajelt taganes Huguette.

"Kui ja alles waene olid nagu kirikurott, siis ei olnud ja mitte nii edew. On find mõni suutsugu daam nõidunud? Kas wõid ainult weel jeda armastada, mis siidis ja sammets peitub? Kui aga siisu magus on, mis on sul

siis koorega asja? Jumal halastagu! Misparaft ei peaks find mõni naine armastama?"

Villon ei hoolinud ta wihast, waid kordas oma küsimust:

"Mis teed sina siin, abtinna?"

Tüdruku wiha lahtus jalamaid. Ornalt naeratades pööras ta jälle Villoni poole.

"Noh, sinu hea näo ees ei wõi ma ju wihajeks jääda, selleparast kuule: Rene de Montigny kawatseb karutükki teha, ja kui kaasa tahad tulla, siis tulid küll õigel ajal".

"Mis karutükki?" uuris Villon.

"Zlus lambapea Noel on minu nõu peale kuninga nii kaugele wiinud, et ta täna õffel, kui kõik jälle rahule jääb, ühe uue tähetarga jutule wõtab. Noel ujub, täheteadlane annab kuningale nõu sõjawägede ülemjuhatajat kõrwalbada ja Noeli soojale kohale upitada. Aga konnafarbi wendadel on suuremad karatujjed. On kuningas meil kord juba käte ligidal, siis wõtame ta kinni, wiime Pariisist wälja ja müüme Burgundi hertsogile ruttu ära".

Villon pidas hinge kinni.

"Tõesti suurepärane tükk!" hüüdis ta.

"Aga kes see tähetark siis on?"

"Thibaut de Lusigny," wastas tüdruk.

"Tema lastis kuulujutu oma surmast laiali laotada, aga elab ja tahab kätte maksta".

Villon fargas püsti — talle tuli meelde, mida Katharine oli näha arwanud.

"Siis oli tema ifka tõesti see!" hüüdis ta.

Huguette teatas edasi:

"Noel annab mulle märku, kui kolm korda öökulli wiijil huiatab".

Villoni peas wirwendasiid kõiksugu mõtjed nii segamini, et ta waewalt tüdruku juttu kuulas.

"Lugu tähtedega wõiks kõik minu kujukse pöörda! See on haruldane õnnejuhus!" rääkis ta endamisi, ärewalt edasi ja tagasi käies. "Mina ei tarwitse ainult midagi kuulda ega näha, ja see hea Thibaut wiib hea Ludwigit

täna öösel minema ja annab ta Burgundi hertsogi kätte, ja siis ei tule homme hommiku-
sest poomisest midagi välja!”

Tüdruk läks talle järele ja võttis viimaks ta warrukast kinni.

„Mis ja dieti lobised?” küsis ta.

„Ima et tüdrukust oleks hoolinud, käis Willon edasi ja tagasi.

„Kui nad oma wahel wader Ludwigil pea maha lõikawad, on maailm hullust kuningast lahki, minul aga on wafedus ilusat Kathari-
net võita; ma woin Pariisi hoida ja saan esi-
museks meheks Prantsusmaal...”

„François,” palus tüdruk, „miks ja mi-
nuga ei räägi?”

„Wõidakse ütelda, et ma narr olen, kui nü-
sugust juhuft ei tarwita. Aga ma olen tundma
õppinud midagi uut, mille nimi „au” on, ja
oma daami pärast ei taha ma seda kaotada”.

Nüüd kargas Sugurette talle ette ja lõpe-
tas nii ta rahutu jalutamise.

„François, François!”

„Jah, laps, jah!”

„Mis on sinul sellega asja, mis hullu ku-
ningaga sünnib?”

„Abtinna, selle juures pean minagi tegew
olema. Abtinna, kas lubad mulle, wanu aegu
meelde tuletades, üht saladust hoida?”

Pilguga, millest südamlis armastus välja
paistis, waatas tüdruk talle filma.

„Teen alati, mis sina tahad”.

„Mul on lusti selle juures ka oja eten-
dada. Olen ju konnatarbi wendade kuningas
ja tulin tagasi jälle walitsema. Anna mulle
oma rändajamantel, tüdruk, ja pea meeles:
mitte sõnagi sellest ühelegi mennale. Tahan
oma sõpra Thibaut' üllatada.”

Ta võttis tüdrukul juba rääkides mantli
seljast, nüüd seisis Sugurette jälle wanas rohe-
lises meesülikonnas tema ees.

„Warja enmast roostide wahel, kuni mäng
algab!” hüüdis Willon.

Tüdruk aga võttis ta kaela ümbert kinni.

„Armas François,” ütles ta weel.

„Siis ruttas ta minema ja kadus öösse.

„Ta on karmas kui jänes”, ütles Wil-
lon, ja seega oli tal Sugurette ununud.

„Summale poole kaalulauad küll waju-
wad?” küsis ta eneselt. „Ühel pool seisab juu-
re kuningas elu, teisel pool waele luuletaja
au. Siin kuningas, seal kerjus —; kerjus ja
kuningas!”

Wiitruuseks jäi ta weel seisma ja laskis
kõik võimalused oma waimufilma eest mööda
lehwida. Kõik kokkumõetult — tema ei wõlg-
nemud Ludwigile midagi. See oli ta oma
mängufanniks teinud ja etendas temaga nal-

jamängu. Selge pilkamise pärast oli ta teda
auga üle külwanud, oli teda jumaliku une-
nõuga piinanud. Kui temal, Willonil, ei läi-
nud korda ühe neuu südant võita, siis poodi
ta lähemal hommikul üles ja rongad lendasid
ta pea ümber. Ta tarwisest ainult Thibaut
de Musigny't lasta oma kawatjust täide saata
ja wana rebast lõngu minna, ja tema oli Pa-
riisi isand ja wõis, oma kõigekülgsel lugupida-
mist arwesse võttes, walitseda nii, kuidas ise
tahtis, ja oli igast karistusest pääsenud. See
oli filmipimestam, meelitatav wäljawaade.

„Ja miks siis mitte?” küsis ta eneselt.

Aga lähemal filmapilgul tõusid ta jüda-
messe põhjused selle „miks mitte” üle nii wä-
gewasti, et ta neid enam eemale ei jaksanud
peletada. Ta oli oma sõna annud ja sellele
narrile kuningale truudust tootanud. Ta oli
oma sõna annud! Weel kahessa päewa warem
ei oleks see talle tähtis olnud, nüüd aga tea-
dis ta, mis au o'i, ja kõik ta eluwaated olid
põhjaltult muutunud ühe auja neuu armas-
tuse päikesewalgel. Mis tal eile oleks olnud
wõimalik, isegi armas, oli täna wõimatu.
Ta sõjistas neuu nime — „Katharine — Kat-
harine”, ja see nimi mõjus kui nõidsõna ja
aitas teda kuusatusete üliinimliku jõuga was-
tu panna.

Ta pööras torni poole ja tahtis sinna pa-
rajasti sisse astuda, kui üks lahki kisti ja ta
Noeli wastas seisis. Simestades silmitjes Noel
oma wastast, aga see kahmas ta käest kinni.
See wilets papagoi oli ometi liig hea ja
wapper selleks, et oleks wõinud olla Thibaut
de Musigny meelituslinnuks.

„Messire Noel”, ütles Willon, „ma pean
Teile midagi kõrwa sisse sõjistama”.

Nende sõnadega tõmbas ta Noeli torni,
kus ta temale pimedas teateid andis, mida
kuuldes Noeli jüda rinnas waljusti põksuna
hakkas. Siis lahkus Willon temast ja ruttas
trepist üles kuningas tupp.

Niipea kui Noel üksi jäi, Noel, selle pea
imelistest uudistest kumises, awas ta jälle uk-
se ja läks välja. Ta pani käed nagu kõneto-
ruks kofku ja karjus öökulli kombel kolm kor-
da.

Siis läks ta jälle torni ja ruttas põksu-
wal põuel üles treppi mööda, mis kuningas
tupp miis.

10.

Misjuguje kuningas all?

Rahulik ja waike kui surmuwad oli roo-
sjaed. Wähematki inimlikku häält polnud
kuulda, ainult õhtutuul kohises tasakesi roosi-
põõsaste wahel. Ei olnud näha ka inimesi,

ainult jumal Paan wähtis pilkawalt punaseid õisi, mis teda ümbritsefid.

Kuid mõne wiidu pärast ilmus, et wana karjasejumal roostiaas ometi üsna ükji ei olnud. Waikiwaid käike mööda liginewid kuus usurändaja mantlisse peidetud meest, kelle mantliwarukatel seisis kornafabri märk. Nad koondusid kuninga torni juurde, just Paani tuju alla. Üks nendest, hiiglasuur mees, kes näis nende just olewat, hakkas rääkima, ja tema hääl oli Thibaut de Lusigny hääl.

„Kas oleme kõik siin?“ küsis ta.

Temale kõige lähemal seisew rändaja wastas Rene de Montigny häällega:

„Jah; me oleme kõik walmis siit äiaft kuninglikku roosi noppima“.

Samal pilgul kajas torniukse poolt mingisugune kobin.

Thibaut andis seltsimeestele märku kõrwale pugeda.

„Peitke endid!“ käskis ta, ja neli rändajat kadusid pöördaste wahale.

Minult Thibaut ja Rene jäid seisima ja hoidsid torniust silmas.

Üks awanes ja nähtawale tuli Noel le Golys, kellele kitsas, küürus, mustas sammetis olew kogu, keda wandefeltslased himulikult ootasid, kanna pealt järgnes.

Noel astus ette ja küsis:

„Kas tähetark on siin?“

Ladusail sõnul, nagu poesell, kes laadal oma imefid ülistab, mida ta näitab, wastas Rene de Montigny:

„Jah. Tema on väga tark mees. Loeb Teile õnne ja õnnetust tähtedest ladusamini kui kõrtsimees oma üleskirjutatud wõlge uselt. Tunneb walget ja musta maagiat, ja hõõmlaste, egiptlaste ja araablaste saladused on kõik tema ees lahti“.

Waewalt lõpetas Rene, kui küürus kogu Noelile märku andis lahkimiseks, mille peale Noel aukartlikult kummardas ja uuesti torni kadus.

Müüd kutsus kuningas fuure mehe rändaja kuues oma ligidale, ja Thibaut lähenes pikkamisi ja möödetult. Kui saak tal juba teatud kaugusel oli, sirutas ta oma fuure käe wälja ja kahmas waenlase kaelast finni, jeda pahema käega finni pigistades, kuna ta paremas käes oda keerutas. Must kogu kukkus Thibaut' pigistuse all kofku, wärises ja ahmis õhtu, aga Thibaut' rusikas oli tema jaoks liig tugew, ja ta ei saanud ei rääkida ega appi karjuda. Thibaut sõjistas temale:

„Majesteet, wõin Teile Teie jaatust kuulutada. Urge tehke häält, wõi Teile surete“.

Nende sõnadega hoidis ta oda just wangi

kaela juures, ja naeratas, kui nägi, et see wärises.

„Olen Thibaut de Lusigny, majesteet, keda surmits arwasite, aga kes elab ja Leid wangistab!“

Wahetajal olid ta seltsimehed peidust ilmunud ja tungisid müüd ahwardawalt kuningale ümber kofku.

„Olete läinud lõksu. Kui waikite, siis olete igatahes weel elaw inimene, aga kui katsu- te jonakestki ütelda, siis olete surmukeha ja rontade sööt. Te peate burgundlase ees poris põlwitama, peate hertsogile saama pingiks ta jalgade tarwis“.

Kokkutukkinud kogu tuikus ja wäänles, nagu oleks iga sõna Thibaut' suust piitjahoop, mis Ludwigile ihusse lõi. Ta wärisewad käed wõtsid Thibaut käsiwarrest kramplikult finni — ta terve olek oli niisugune, et wastase sügawa põlgtusega täitis.

Thibaut liiskas kuningale tagasi ja see langes nagu õnnetuse humik abitult maha.

„Ora see wõimalik, et üks kuningas nii arg koer on? Ole mureta! Burgundlane ei kõwerda sul juuksekarwagi, kui teed, mis ta sinult nõuab. Sa mina ei tee sulle, loll, midagi, kui minu sõna kuulad!“

Õnnetusehunik muusjus nii haledasti, et Thibaut' hing jeda nähes täis läks.

„Jäta wingumine!“ wihastas ta.

Rene de Montigny oli wangi iga liigutust hoolega jälginud ja hüüdis müüd:

„Sa naerab ju!“

Imestushüüdega kummardas Thibaut maha mehe kohale, kes talle nii südamlikult naewdes näkku naeris, et hiiglane kohkudes tagasi pörkas.

Samal wiitwul kisti torni ukse lahti ja Tristan ilmus läwale.

„Kuningas!“ hüüdis ta waljusti.

Lähemal minutil oli wäike ruum nagu nõiatepi löögil Shoti ihukaistest ümber piiratud.

Tugewad käed kahmasid wandefeltslastest finni, ja et nende imestusele krooni pähe pan- na, ilmus Ludwig ise läwale, ja nad nägid kuuwalgel, kuidas ta tige nagu rahuldatus naeratas.

11.

Suguette sureb.

Weel ifka täiest kõrist naewdes, kargas wale kuningas üles, miskas müüji peast ja mantli seljast ning Thibaut' ees seisid wõidurikkalt ja rõõmsalt François Willon, kelle tee müüd juba teist korda tema teega kofku pörkas.

„Noh, mu sõber, mis sulle tähetark kuulutas?“ küsis kuningas pehme sti.

„Smet ime peale, majesteet“, vastas Willon. „Mii südamlitult ei ole ma weel iial naernud, sestsaadik kui ma praegusele fuuru-
sele kousin“.

Uga kuni ta rääkis, oli Thibaut jälle toibunud. Kuni ta oligi mõidetud — kättemaks-
mata ei tahtnud ta jätta.

„Küll ju naer juba lõpeb!“ mõirgas ta, raputas enda lahti ja tormas, oda kõrgel hoi-
des, wastase kallale.

Paani kujur taqant kõlas hoiatav hiiie ja firge, roheline kuju kargas sealt wälgu kiirusel wälja, jooksis Thibaut' ja Willoni wahese ja kahmas luuletaja kaela ümbert kinni. Ja Thibaut' oda tungis läbi Guquette õrnast kehast.

Needes pööras Thibaut ümber, liikkas sõdurid taqasi ja kadus õõpimedusse. Mõõk paljalt käes, mitu sõdurit kaajas, jooksis Noel le Kolhs talle koha järele.

Willon hoidis weriit neiukehha oma käte wahel ja katsus werejooksu takistada niipalju kui oskas, aga Guquette takistas teda ja liikkas amitatava käe taqasi.

„Säta!“ õhkas ta. „Minu elu on ot-
jas!“

Ja Olivier oli koha seel. Ta waatas haawa asjatundlikult ja silmittes siis neiu kahwatanud nägu. Willon waatas talle otja, aga Olivier kehitas ainult õlgu.

Willon teadis, et haaw furnatv oli. ja ta enese weri näis weeks muutuvat. Õrnasti kandis ta neiu üle muru marmoringile, sinna teda maha hantse. Suur punane plekk õhufesel kuel läks iga filmapilguga suuremaks ja suuremaks.

„Kulguft, abhinna! Kulguft, mu neiu, inlaust!“ lohistas ta temale, kuna ta ise oma ehmatust katsus sumbutada. Eüdames aga oigas ta:

„Ah Jumal, et minu päraft keegi peab surema!“

Neiu kähwarred mõtsid ta ümbert kõwemini kinni ja ta humled liikusid tasakest.

Willon kummardas ta kohale, et paremini teda kuulda.

„See on kummaline ots, Francois! Olin ikka uskunud, et woodis suren. Siin on ju nagu lahinauplats. Mma mulle juwa!“

„Snoce mett!“ hüüdis Willon Olivierile. Kes liidald seisis ja vaari haawaarsti pilgul silmittes, kes teab, et tema tarkus siin enam ei aita.

Guquette waidles wastu.

„Mitte mett! Weini! Olen ikka heameeleza joonud weini. ja nüüd ei ole enam aega ümberpöörmiseks!“

Olivier täitis laual olewast kannust ühe

peetri ja hoidis neiu suu juurde. Aga see liikkas ta käe tagasi ja palus:

„Jooda sina mind, Francois!“

Willon wõttis peetri Olivieri käest ja hoidis selle surewa neiu suu äärde, ja neiu jõu jänuga. Kange wein andis talle pelliku jõudu ja ta katsus, Willoni najale toetades, püüti tõusta.

„Sinu terniseks, Francois! Ufun, et olen olnud suu patune. Kas arwad, et armas Jumal mulle andeks annab?“

Waewaga hoidis Willon õhkamist tagasi, aga ta oli wandunud neiu lohutada, ja ta oli weendunud oma sõnade tõest, kui vastas:

„Jumal mõistab oma lapsi!“

Kuldjuustest piiratud peakene wajus raskesti Willoni õlale.

„Ja jah, sina olid alati lootusrikas ja rõõmus“, õhkas ta muretult.

Siis wõttis ta äkki Willoni ümbert kõwemini kinni ja hüüdis:

„Olen annud oma keha walgude meeste meelewalla alla, aga sinu päraft üffi oli minu siida! Suudle mind!“

Willon oli kohmetu. Ta tundis selgesti, et ta suu pidi ootama selle neiu suudlust, keda ta armastas, aga see tema eest surew neiu armastas teda, ja temaqi oli teda armastanud teatud mõttes, ja nüüd ei wõinud ta sellest keelduda. Juba kummardas ta Guquett kohale, et ta footvi täita. seal rebis neiu enda äkki lahti ja hakkas neid sõnu laulma, mis ta temale humletanud:

„Oh neiu, kes kogunud siia kõik nüüd!“

Siis tõmbas ta muuksudes hinge ja kargas üle järkamistele ribadele:

„Te suudelae, suudelae, enne kui kaob te noorus ja keha teil hanaasse waob!“

Mettikult naerdes wiskas ta pea kullasse, kariotas waluusti ja lanqes kofku.

Willon wõttis ta hõlma, waatas teda ja teadis, et ta surnud oli ja et ta wana elu parem osa ühes temaga oli surnud.

Täites kuminao käsku, lastis Olivier neiu keha soldatimantliaga katta ja kabele paarile ristkamisi wandud sõjakirwele asetada.

See oli prajasti siindinud, kui Noel le Kolhs, werine mõõk käes, taqasi tuli ja teatas:

„Thibaut de Massignan on surnud, majesteet. Minu käsi andis talle furnaboobi!“

Kui ta filmad aga neiu furnukehale lange-
sid, täitusid nad pisaratega. Willon pani oma käe Noeli õlale ja ütles:

„Selle surnud neiu aiman ma Teie kätte, kindlasti teades, et tema wastu hea olite. Kandke hoolt, et Guquette ausa matuse saab!“

Waikides wajus Noeli pea longu ja ta

sammus waikides furnu taga. Neda jäid ainult Ludwig ja Willon, Tristan ja Olivier ning hulguised, kelle seljast rändaja mantlid ära mõetud, ihes wahtidega. Wandefeltslased silmitsesid kuningat ja ta teisikut kõige suurema imestusega.

Ma Willon waatas Huguette kandjatele waikides järele. Ta peas wirwendasid hullud mälestused läbisegamini, ja kõigesse sellesse segines Huguette pilt ja see, mis ta ütelnud ning teinud. Ta mõtles jelle peale, mis ta oli olnud, ja oigas waljusti; ta mõtles jelle peale, mis ta nüüd oli, ja nagu palawas palwes hüüdis ta hing nüüd püha nime:

„Katharine!”

12.

Neiu pisarad.

Kuninga käsi langes Willoni õlale ja effitas teda ta mõtetes.

„Kas Teid siis ihe lipaka surm nii wäga pörutab?” küsis ta pilkawalt.

Misjas wihas puristas Willon:

„Sunnala hingestõhk hingestab ta rinda, majesteet!”

Sis käega üle otseajise äigades, nagu tahaks kurbi mõtteid eemale peletada, jättas ta oma kõnet:

„Majesteet, olin filmapilgu küll unistaja, aga nüüd olen jälle walnis tegutsema. La hingutund seisab ukse ees”.

Ludwig kehitas õlgu.

„Sa tegid mulle suure heateo, wader,” ütles ta, „ja wõid minult iga armu paluda, wälja arwatud muidugi ainult sinu elu. See seisab sinu daami käes”.

Willon waatas nurka, kus ta wanad seltsimehed kurwalt sõdurite walwel seisisid.

„Majesteet”, ütles ta, „kinkige mulle nende hulguiste elu. Nad tulewad täna minuga ihes ja peawad Brantfussmaa eest sõda — see on parem kui wõllas kõlkuda”.

Ludwig sofstas Tristanile mõne sõna kõrwale, ja see andis õige, õige wastumeelt käsu wange wabastada. Konnakarhimehed wabastati kõbidikutest ja neil kästi wahtide walwel seisma jääda ja oma tulewat saatust oodata.

Samal pilgul märkas Ludwig terrassi punaste roosidega täidetud waaside wahel ihe naisterahwa kleidi roosapunase siidi sära. See teatas preili Katharine de Baucelles' sealviibimisest. Eest neiu tuli koha peale kella ihekat kallima järele ringi waatama, kuid oli, kuningat silmates, ules trepile seisma jäänud.

Ludwig näitas talle armulikult käega, mispeale neiu trepilt alla tuli. Kuningas astus Willoni juurde ja sofstas talle kõrwale:

„Sealt tuleb sinu daam. Arwan, sinu ar-

mutwili on küps, ja sa tarwitjed ainult kikiwarbile tõusta, et teda noppida”.

Leekival pilgul wastas Willon:

„Majesteet, ma arwan, et olen maailma kõige ilusama roosti wõitnud”.

Ludwig naeris ja kraaksus kui waimustatud wares:

„Sa jah! Krahw de Moncorbier'l on nähtawasti enam õime kui Françoise Willonil. Aga sel daamil on wäga palju julgust ja uhkust. Wahest ei meeldi talle pettus ja ei anna ta petjale ta walet iial andeks!”

Kuninga sõnad wõolasi Willoni uhketeft lootustest üle kui jääkülma wesi ja tapfid nad ära. Tal oli, nagu oleks tal äkki sibe filmade eest ära kistud ja nagu wahiks ta nüüd äkki filmipimestawasse päiksewalgusse. Muidugi! Ta ei olnud ju ometi mitte krahw Montcorbier, waid oli ainult uhkid riideid kandew kerjus, kes selle neiu siidame wale lipu all oli wõitnud. Seitse toreda päewa jooksul ei olnud see mõte temale kordagi meelde tulnud. Kõik ta terve olewus ja hing oli fulanud osaks, mida ta etendas, ja ta oli unustanud, et ta siin ainult ihe oja etendas — oli uskunud, et see nädalane unenägu kestew on. Nüüd leidis ta enda jälle ja teadis ka, mis ta oli teinud ja mis tal weel teha oli.

Smelik komöödia leidis järsku kurwa lõpu. Digades pööras ta kuningaga poole:

„Petja — wale”, kordas ta. „Majesteet, Teie sõnad kibutawad minu mu unistatud paradisi wälja. Olgu minu elu lõpnu, kui asi luhta lähed, aga ma wiiskan näokatte eest ja kipun wale oma siidamest wälja”.

„Naagu ise soomid. Kas wõidwad wõi kõlgud — minule on see iiks käis kõik!”

Nende sõnadega pööras ta kõrwale.

Katharine oli wahpeal trepist alla tulnud ja sammus üle muru oma kangelase juurde. Kes naagu wälguust rabatult seisma oli jäänud. Oma käes kandis Katharine punast siidipaela kuld-narmastega. Selle wiiskas ta nüüd Willonile üle õla ja ütles:

„Wõtke see pael ihes minu soomidega ja palwetega kaasa. Sellega kingin ma Teile ka oma siidame ja käe. Minu armastuse ja truuduse tõotus saatku Teid wõitlusse!”

Nüüd wiimaks leidis Willon sõnad ja wastas:

„Pidage! Mitte sõnagi edasi, enne kui mind tunnete!”

Suuril, imestawail filmil waatas neiu talle näkku:

„Kas ma Teid siis weel ei tunne?”

Willon kummardas ta näo ligidale.

„Waadake mulle otja”, ütles ta. „Silmit-

sege mind teravasti. Kas ei tuleta midagi minu näos Teie meelde endiseid tunde?"

Taewalikult naeratades vastas neiu:

„Smelike tunde roojaiaas.“

Palawikufarnase ärewusega jattas Willon:

„Ei, ei! Pimedat ööb, inetut kõrtji, kaetud näoga naist, alatut meest, kes pool joobnult afna ligidal tuffus, palwet ja töotust, karja kallejaid ja lipakaid, wõitlust, kahewõitlust pimedas mõõkadega ja laternatega, rõdult allawijatud paela...“

Ohmatus näol, taganes Katharine.

Digades langes Willon tema ette põlwili.

„Siin on pael, mis mulle „Kuusekäbis“ kätte wiskajite! Halastage minu peale. Ma olen Francois Willon!“

Rene de Montigny karjatas:

„Jal poleks ma siud ära tunnud! Sa oled kummaliselt muutunud!“

Guy Tabarie aga seletas:

„Ja ometi see meie wana armas nägu!“

Surmawas meeleheites oli Katharine seda filmitšenud. Niiud küsis ta kuningalt:

„Majesteet, majesteet, on see tõsi?“

Ludwig, kes asja segamata lõbuga waatles, vastas kergesti:

„Muidugi, ilus daam! Ja see l e pärast olete mind põlanud!“

Wälkuwail filmil ja wärisewail kätel lähenes Katharine kohale, kus Willon seisis.

„Wilets äraandja, miks oled sa niisugust wale-elu elanud?“

Meeleheitlikult kogeles Willon:

„Olen Teid armastanud!“

Niiud sai Katharine dieti wihaseks.

„Urge riivetage seda head, magusat sõna! Ma wihkan Teid! Kuudas on see mõeldaw, et nägu, mida ma armastama õppisin, nii alatule siidamele näokatteks on?“

Kui Willon niiud täis meeleheitlikku ahasust neiu juurde astus, lõi neiu taltfutamata wihastalle kabe käega wastu rindu ja tabas teda. Mlandlikult kummardas Willon lõõgi peale, kuna neiu talle wastu puristas:

„Sa warastafid mu siidame kui waras ja lõid mu uhkuse risti. Ma wihkan sind! Mine tagasi põhjaläimute juurde, poe oma kõrtjidesse ja koopasse ning unusta, mida mina tial ei jassa unustada: et tial üks nii wilets olewus kui sina, kord minu ligidale on julenud tulla!“

Samal wiimul seisis kuningas neiu kõrwal ja sõistatas talle kõrwa:

„Kas õige armastus ennast nii ilmutab?“

Põlglikult pööras neiu tema poole.

„Majesteet, Teie olete ühele naisjele tõesti kuninglikult kätte maksnud. Weel ei leia mu filmad pifaraid, aga ma tahan paluda, et nad

tulewad ja et ma ennast puhtaks wõin nutta selle teotuse mälestusest!“

Kokkupandud kättega ja kõrvasti kinnipigistatud huultega astus ta Ludwigi juurest eemale ja jäi kõrwale kuwalgele seisma, tarretu ja kange kui meeleheitmise kaju.

Ludwig astus siidamewaluga täidetud Willoni juurde ja ütles temale tafakesti:

„Kardan, et ja homme pead kõlkuma, meistter Willon.“

Uhkesti ajas Willon pea selga:

„Niiud lähen ma rõõmuga wõllasse, aga enne seda on mul weel üks tegu toimetada!“

Weel kuna ta rääkis, hakkas tornikell lõõma; kell oli üheksa.

Kellahäält kuuldes hoomas ta siigawasti haawatud hingest uus jõud läbi. Ta astus Katharine juurde ja ütles:

„Olin lootnud, et minu suur armastus, mis mind uuesti on sünnitanud, mind Teie kõrgusele tõstab — niiud on unenägu mõõda. Aga Teie käsijite mind Prantsusmaa eest wõidelda, ja weel täna öösel lähen ma wõitlusesse.“

Waheajal olid herrad de Lau, de Riviere ja de Nantoiilet oma saatkondadega täies sõjariistuse aeda ilmunud, mis niiud täpselt sõjameestega hakkas täituma. Willoni teener tõi sõjawägede ülemjuhataja soomusrüüed ja seadis nad talle ümber. Kuna see siündis, ütles Willon oma sõjawendadele:

„Seltjimehed, täna öösel peab igauks ennast ije juhutama, nagu oleneks Prantsusmaa jaatus üksi temast, tema käsiwarest ja julgusest. Wõideldelge emade eest, kes teid on sünnitanud, naisje eest, kes teid lojutades kaelustanud, laste eest, kelles te uuesti ärkate — naisje eest, keda te armastate!“

Silmapiiguks sumbus ta hääl. Rahtlemata oli siin mehi, keda armastati. Siis aga wõitis ta oma nõrkuse ja hüüdis waljusti:

„Edasi, Jumala ja kuninga nimel!“

Ja kõik juuresolewad sõdurid lordafid hüüet:

„Edasi Jumala ja kuninga nimel!“

13.

Wie föttaminewa hulguje jutt.

Pariisi waikseid, magama-uinunud tänawaid mõõda läks pikk rida sõjamehi — raudne niit, millega Willon Prantsusmaa kuube tahtis koku lappida. Krahw Lau, Riviere ja Nantoiilet seltjäs ratfutatas Willon kõige ees; rongis wiibisid wiis wabastatud huqlust, kes üksteisjega tafakesti juttu westjid. Täieliku waikmise keeld hakkas alles siis maksma, kui Pariisi wärawad nende taga juba olid kinni läinud. Sgal mehjel oli kiwer peas ja suur mõõk küljel ja kõikide

peas wirwendasid kõiksugu mõtteid. Nagu alati, nii oli nüüdki jälle Montigny see, kes enesele õhku muretšes.

„Peab pörgulik lugu olema“, arvas ta, „kui ilus daam kellegi meelele nõnda segi ajab. Timuka juures, ilus on see neiu, aga, wõtku tont, kraakjuda oskab ta ka kui wišane wares!“

Guy Tabarie seletas raswafest naerdes:

„Minu juud on määrdinud huuled küllast jobistanud, nii et ma enmast kord niisugustest huultest heameelega lastfin juudelda. See neiu on päris iludus ije, parem kui söök ja jook!“

Johan le Loup hirwitas kibemagusasti:

„Dleffin mina Billoni asemel ja kui must Ludwig ei oleks seal juures olnud, ma oleffin oma õnne peffuga pisut järele aidanud.“

Casim Cholet lastus huuli:

„Kui lähemal korral oma kullakese kairus wiibin, tahan selle neiu peale mõelda. Pisut luulewõimu, ja iga loll wõib sama õnnelik olla kui kuningas, sest õffel on kõik kassid hallid.“

Colin de Cayenex aegustas:

„Miks rasjutame nüüd dieti wälja? Dleffin jäänud parema meelega kuninga roofiaeda ja kõhu täis õginud nagu möödunud nädalal, kui suurel herral, kel kullaga tikitud kuub seljas, meie wastu halastust oli. Ja nüüd mõelda, et see lõpuks ainult meie Francois oli! Dleffin mõinud talle noa pista ribide wahetele selle eest, et ta meid ninapidi wedas.“

„Lundfin ta kohe ära“, tähendas Tabarie, aga Montigny andis talle kohe nii tugewa kõrwalopsu, et ta peaaegu oleks sadulast maha kukunud.

„Waletad, petis, waletad! Kas ja siis usud, minu filmade eest warjule jäi? Ei, ei, tema narris meid kõiki, aga käis meiega hästi ümber, mispäraff temale juba wõime andeks anda.“

„Smelik, kuidas mõne karwatulikese puudus peas wõi lõua otsas, pisut wähem mustust palgel ühes puhta peffuga ja ilusa kuuega inimest nii wäga wõib muuta!“

Mitte sugugi“, wastas Rene de Montigny.

„Oleme kõik samast taignast küpsetatud; iga mees ja naine on nälgane, jänune ja himukas — ilma wheta. Ainult riided teewad mehe meheks.“

„Nüüd ja waletad“, pahandas Tabarie.

„Mingisugune kuldbrofaat maailmas ei tee sind nii targaks ja siledaks kui Francois, kui kuningas sulle selle kuue oleks selga toppinud.“

Rene wilistas läbi hammaste.

„Wõib olla, wõib ka mitte olla“, ütles ta;

„keegi ei wõi ütelda, mis ta teeks wõi ei teeks, enne kui talle wõimalus antakse näidata, mis ollusest ta on tehtud. Oh wõimalus, ja kuldne wõimalus! Dleffin mina Billon, ma lastfin sinu auks kuldse mälestusmärgi lüüa!“

„Olen uudishimulik, mis tüdruk ütles“, mõlgutas Tabarie, „kui Billon, burgundlane taškus, tagasi tuleb.“

„Ja mina olen uudishimulik, mis tüdruk siis ütles“, ütles Johan de Loup, „kui Billon tagasi tuleb, jalad ees, auk kehäs ja ainult pool pead õlade wahel.“

„Tulgu, mis tuleb — ta wišastab iga-tahes“, seletas Casim Cholet. „Naised on kord niisugused.“

„Ja meie waesed kullakesed on täna õffel õige mahajäetud“, kahtls Colin.

„Sellejuures ma kahtlen“, ütles Rene de Montigny kuiwalt; siis õhtas ta: „Waene abtinna!“

Jämedad pisarad woolašid äkki üle Tabarie pafjude põskede.

„Kui ta ka oli, mis ta oli — igatahes oli ta tubli tüdruk!“ nuuksus ta. „Häl ja kurjel päewil jäi ta ikka ühesuguseks ja jagas lauda ja woodit hea sõbraga, kuigi ta rahakott sama aher oli kui Saara keha.“

„Wäga kahju, et ta Billoni nii ülmäga armastas. Kas andis talle Billon armastusjooki wõi nõibus teda muidu? Mis teie armate? Ei taha ju salata, et Francois peen mees on, aga, Jumala eest, tal oli palju õnne ja — wannun meie kaitsepüha Nikolai juures — on weel teifigi mehi, kes sama peened poifid on!“ (Järgneb.)

Järgmises numbris hakkab ilmuma
Ameerika kirjaniku **Miriam Michelson**'i tore romaan:

„Ameerika naiskelm“

Hindmõistatus

Nr. 15.

Talu õues oli ait. Alidal oli 4 nurka, igas nurgas oli 4 kotti ja iga koti otšas oli 4 kassi, igal kassil aga 4 poega; ja peale selle oli aidas veel perenaine, kes kassid söötis. Kui palju jalgu oli üleüldse aidas?

Lahendused tulevad saata „Romaani“ talitusele (Tallinn, postkast 199) kuni 15. septembrini s. a. Digete lahenduste saatjate nimed avaldatakse hiljem „Romaanis“. Nende vahel loositakse välja 3 eksemplaari Hugo Raudsepa „Kirjanduslugu“. **„Romaani“ talitus**

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 12.

s	u	i	t	a	n
r	a	h	v	a	s
k	a	s	a	r	i
i	a	m	m	a	s
m	o	l	t	k	e
r	e	b	a	n	e

Sigeid seletusi jaatjib:

Tallinnast: Ulide Nusmann, Johannes Alber, E. Nutje, M. Nspel, Juulie Mlik, S. Armann, D. Baroni, Alfred Ehtmann, Oskar Ernefaks, Elijabeth Giland, Raimund Erlbaum, M. Ers, M. Grönberg, Aug. Heiswaldt, August Hendrikson, Reinhold Hacker, Selma Johanjon, L. Jwanow, Jaan Jzrael, Alma Jter, Harald Jhves, Arnold Kuffur, E. Kurfeldt, E. Koif, Gerda Kippar, B. Kopli, R.

Kirt, K. Kruus, Ed. Kruus, Amalie Kõhw, K. Kasjutin, Elmar Kaarna, Joosep Kuusmann, Gustaw Kajs, S. Kutjer, Hilma Keerd, Wladimir Kuff, P. Ka-ja, J. Lepik, Edm. Looberg, V. Loigum, J. Laas, K. Leilop, Julius Lepjon, Heinrich Litra, Richard Luit, Elmar Mikita, J. Majsman, Pr. Amalie Mentz-Animägi, Toomas Meindof, Ferdinand Mälkow, Ellen Mühling, M. Martinjon, Helmi Masing, K. Nolt, Johannes Nugijeks, Mar Naber, Walentin Nömm, Elmar Nipmann, Ellen Nürmann, J. Orlow, Alfred Petton, L. Pihel, Modest Preast, S. Paalits, Jda Reilit, Polly Reilit, Renate Reits, S. Reinwaldt, Asta Saarmann, Th. Schilsky, Alice Säinas, Helmuth ja Amanda Saage, Karl Saarepera, Bernhard Triumph, Wladimir Tõnisman, Alex. Thal, Olga Toom, Alice Tånawa, Eduard Trük, Julius Thalbach, S. Tammit, Dolly Timm, Erna Tauram, August Tanne-

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Riguliste tän. 16.

Hindmõistatuse nr. 15 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

baum, T. Waldmann, Alwiine Wiitpon, Boris Waino, Daisy Waldbt, A. Wahtmeister, Arnold Wiher, Rudolf Wejsmann, Heindrich Wirald.

Tartust: Helmi Eber, A. Entjon, Helmi Klaos, Erich Kriisa, S. Lasko, L. Lepik, L. Munna, Emilie Masing, Ants Müür, Leo Martin, E. Miik, Elmar Draw, Anny Pille, Eduard Pedajas, Melita Rebold, Olga Schwalbe, Eduard Tulew, Eduard Wernomasing.

Pärnuist: Arkady Filaretow, J. Ilves, Arnold Koch, Arthur Kase, Joh. Kalk, A. Killo, Joh. Saun, Olew Tammann, E. Tomson.

Walgast: „Randlane“, Edgar Lints. **Siisult:** Uno Poort, Parfen Walgemäe. **Kiisipe-reist:** Viktor Puff, R. Wiroja. **Baltiskift:** Hugo Keemann.

Hiiu-Reinast: Eduard Weel.

Wiljandiist: Luise Hüop, Friigi Lints, J. Muist, Arnold Sepp. **Süüdemeestelt:** Johanna Puusaar.

Wõruist: W. Kornel, Ewald Leinbof, Aljel Meister, Wainö Piirand, K. Teeder. **Britsult:** Oly Laos.

Liivalt: S. Sarw. **Karwast:** Elias Reizberg.

Wäike-Maarjast: Marie Pöök, E. Toiger. **W.-Wändra:** E. Jürgens.

Paideist: Lydia Reinmann. **Wahastust:** Alma Mironow.

Saapsalust: Marie Lofsmann, Carl Weidenbaum. **Kirblast:** R. Lemmergas. **Raf-**

teist: Rud. Alber. **Tapalt:** Arthur Piblik.

Kohilast: S. Ederus. **Loodi jaam:** A. Miik.

Kärstnast: August Kallas. **Suure-Jani:** Paul Adamson. **Kärust:** J. Seitam. **Märjamaalt:**

A. Anderjon. **Hallistelt:** J. Bekker. **Türi-Miikult:** Gustaw Alt, W. Jakobson, A. Loch-

mann. **Sindilt:** Heindrich Radik. **Pääsküla jaam:** Johannes Anton. **Jõgewalt:** W. Da-

wel, Aleksänder Holdt, A. Klausjen. **Elwast:** Helga Wiira. **Ristilt:** Oskar Einberg. **Lohu-**

suult: Jüri Baurmann. **Rafwerest:** A. Hõbe-

mägi, J. Karujon, A. Wiisut. **Jänedalt:** Amanda Põlendik. **Pufast:** Oskar Hermann.

Ajerist: Paul Tress, Tõnis Weigel. **Põlls-**

maalt: Otto Jbius. **Kurejaarest:** Johannes Sepp. **Keilast:** Alma Smann. **Sondalt:** Paul

Willemjon. **Mõisakülalt:** A. Jänes, Wolly Li-

lienblatt, Arnold Reinhaus. **Mägistest:** Jo-

hannes Kitzberg. **Nõmmelt:** Alja Kask, Ewald Mägi, Karl Müller, Johannes Dit, Aug. Saks, R. Wendt. **Raistikult:** Gustaw Rink, M. Ederde.

Reist wõitjõid igauks ühe eksemplaari Au-
gust Gailiti: „Muinasmaad“ järgmised lahen-
dajad: pr. Almie Menz-Animägi, Tallinn,
Wladimiri tän. 13/26., pr. Helmi Eber, Tar-
tu, Holmi tän. 27., pr. Friigi Lints, Wiljandi,
Tallinna tän. 5.

«Romaan'i» tellimishinnad on järgmised:

1923 aasta peale	(24 Nr.)	M. 750.—
1/2 aastat	(12 Nr.)	M. 400.—
1/4 „	(6 Nr.)	M. 225.—
kuu peale	(2 Nr.)	M. 80.—
Üksiknumber		M. 40.—

Tellige weel täna kohalikust postkontorist ilma iga lisamaksuta

ajakiri „ROMAAN“

KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI

„KASVATUS“

Ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel kord kuus (pääle kahe suure) iga number kahe suure trükipoogna (32 lhk.) suuruses.

„Kasvatuses“ ilmuvad kirjutused kasvatus- ning hingeteaduselisist kui ka kooli- korralduselisist küsimusist, teated koolielu tähtsamaist sündmusist, kooliuuenduslikust liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjanduse toodete arvustused ja teated õpetajate organisatsioonide tegevusest.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekandjana loeb „Kasvatus“ oma ülesandeks meie kooli ja tema õpetajaskonna huvide kaitsmist, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja kutsehuvide alalt.

Meie ainukest kasvatuseteaduslist ajakirja peaks lugema iga haritud kodanik, kellele on tähtis meie rahva hariduseline edu, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse kõrgusel.

„Kasvatuses“ kaastöölisteks on meie silmapaistvamad haridustegelased, õpetajad, kooli- ning haridusnõunikud, kooliarstid j. m. Pääle kodumaa kaastööliste on meil korda läinud „Kasvatuses“ kaastöölisteks võita ka tähtsaid välismaa kasvatuseteadlasi, nagu Berliini keskõpeinstituudi osakonna juhataja prof. dr. Schoenichen, Leipzigi seminaari õpetaja O Scheibner, Berliini õpetaja P. Werth, Leipzigi õppenõunik G. Stiehler, Friedebergi seminaari õpetaja dr. W. Stuhlfath j. t. Pääle Saksamaa pedagoogide on kaastöö saamise sihis ühendusse astunud inglise, Ameerika, Prantsuse, Rootsi ja rajariikide kooli- ja haridustegelastega.

„Kasvatuses“ tellimishind on: aastas 500 m., poolaastas 250 m., üksiknumber 50 m.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksikud numbrid saadaval paremais raamatukaupluses

Kuna „Kasvatuses“ lugejaid üle maa, on kuulutustel otstarbekohasem paik „Kasvatuses“, eriti kirjastus-, kooli- ning sporditarvete valmistusäridel ja raamatu- ning kirjutusmaterjaalikauplustel, sest „Kasvatus“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajaile — kodumaa koolidele kõigis nurkades. Samuti leiavad õpetajate valimiskuulutused „Kasvatuses“ kui õpetajaskonna häälekandjas kõige sündsama koha

Kuulutuste hinnad:

Terve lehekülj — 2000 m., 1/2 lehek. 1000 m., 1/4 lehek. — 500 m., 1/8 lehek. — 250 m. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused 1/8 lehek. suuruses — 200 m. Mitmekordselt kuulutajaile hinnaalandus.

„KASVATUSE“ TOIMETUS JA TALITUS

Tallinn, Lai tän. 22-1. Telefon 14-63.

Ajakirja „ROMAAN“ senised romaanid:

Carthy, Justin Huntly Mc.: „Kui mina kuningas oleksin!“

Courths-Mahler, H.: „Laane laul“.

Elvestad, Sven: „Kullikisa“.

— „Must täht“.

Feuillet, Octave: „Wanne“.

Hamsun, Knut: „Ameerika nisuwäljalt“.

Harbou, Thea von: „India hauasammas“.

Hjörleifsson, Einar: „Wäike-Hvammur“.

Janssen, Børge: „Haaremi wõre tagant“.

Lobsien, Wilhelm: „Saare õpetaja“.

Richter-Frich, Oevre: „Lutsiferi silm“.

Schnitzler, A.: „Pime Geronimo ja tema wend“.

Tavaststjerna, C. A.: „Russalka“. Soome lahe saladus.

Wothe, Anny: „Punasel kaldal“.

Shokolaad Kausmann & Ko. Kompwekid

Shweitsi
Piima
Dessert
Noisette
Silva
Mignon
Vanille
Kalew jne.

Gasóe

Shokolaadi
Karbi
(shokolaadi)
Paberi
Dessert
Karamell
Monpensier
Marmelaad
Pastilla jne.

Tallinn, Narwa maantee nr. 32

1.20